

INSTYTUT SZKOLENIOWO - BADAWCZY

**Diagnoza lokalnych
zagrożeń Gminy
Krzyż Wielkopolski**

Krzyż Wielkopolski 2022

Spis treści

I.	Metryczka Gminy Krzyż Wielkopolski	str. 3
II.	Wprowadzenie do metodologii badań	str. 3
III.	Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży z terenu gminy	str. 4
IV.	Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców gminy Krzyż Wielkopolski	str. 23
V.	Badanie punktów sprzedaży	str. 32
VI.	Wnioski i rekomendacje	str. 39

I. Metryka Gminy Krzyż Wielkopolski.

Gmina Krzyż Wielkopolski leży w północno-zachodniej części województwa wielkopolskiego, w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim. Od wschodu graniczy z gminą Wieleń, od południa z gminą Drawsko, od zachodu z województwem lubuskim i gminami Drezdenko i Dobięgniew, od północy z województwem zachodnio - pomorskim, gminą Człopa. Od zachodu jej granice wyznaczają rzeki Drawa i fragment rzeki Płocicznej, mającej ujście w miejscowości Przesieki, od południa rzeka Noteć, a od wschodu fragment granicy wyznacza rzeka Modrza. Gminę tworzą miasto Krzyż Wielkopolski i 11 sołectw. Jest zamieszkiwana przez ok. 9000 osób. (źródło: <https://samorzad.gov.pl/web/gmina-krzyz-wielkopolski/polozenie-geograficzne>).

II. Wprowadzenie do badań

W celu przeprowadzenia diagnozy zagrożeń społecznych na terenie Gminy Krzyż Wielkopolski przeprowadzono **badanie ankietowe**, które objęło trzy wybrane grupy mieszkańców: uczniów szkoły, dorosłych mieszkańców gminy oraz sprzedawców w punktach sprzedaży alkoholu. Łącznie w badaniu wzięło udział 548 osób. Liczbowy rozkład poszczególnych grup przedstawia tabela poniżej.

Uczniowie	Dorośli mieszkańcy gminy Krzyż Wielkopolski	Sprzedawcy (punkty sprzedaży alkoholu)
146	200	27

Celem przeprowadzonych badań była przede wszystkim analiza wybranych problemów społecznych, takich jak:

- problem spożywania alkoholu zarówno przez dorosłych jak i młodzież, dostępność produktów alkoholowych na terenie gminy
- problem przyjmowania narkotyków przez młodzież jak również ich dostępność na terenie gminy, opinie i postawy wobec substancji psychoaktywnych
- uzależnienia behawioralne oraz spędzanie wolnego czasu.

Poruszona została także kwestia wiedzy odnośnie działań profilaktycznych dotyczących problemu alkoholowego, prowadzonych na terenie gminy. Aby analiza ta była bardziej miarodajna, badaniem objęto różne grupy wiekowe respondentów. Analiza i interpretacja danych pozwoliła na sformułowanie wniosków oraz rekomendacji względem planowanych przyszłych działań profilaktycznych na terenie Gminy Krzyż Wielkopolski.

III. Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży

Zagrożenie dzieci i młodzieży substancjami psychoaktywnymi jest szczególnie niepokojącym zjawiskiem, mającym miejsce w dzisiejszej rzeczywistości. Wymaga ono diagnozowania i podejmowania środków zaradczych. Celem podjętych badań, była próba określenia obszaru zagrożenia substancjami psychoaktywnymi młodzieży wybranych szkół oraz rozmiaru badanego zjawiska. Szczególnie uzyskanie informacji na temat obecności substancji psychoaktywnych w środowisku młodych ludzi, ich poczucia zagrożenia oraz doświadczenia w tym zakresie. Większość aktualnie prowadzonych badań wśród dzieci i młodzieży koncentruje się często na kwestiach najbardziej aktualnych jak uzależnienie od Internetu czy też zagrożenie cyberprzemocą. Są to zjawiska stosunkowo nowe, związane z postępem cywilizacyjnym, ale bardzo niebezpieczne i wywierające ogromny wpływ na psychikę młodego człowieka. Zagrożenie dzieci i młodzieży substancjami psychoaktywnymi zeszły nieco na dalszy plan, być może dlatego, że prowadzono na ten temat już wiele badań, ale należy stanowczo podkreślić i przypomnieć, że nadal jest szczególnie niepokojącym zjawiskiem, mającym miejsce w dzisiejszej rzeczywistości. Wymaga ono diagnozowania i podejmowania środków zaradczych. Także badania podjęte na terenie gminy oraz tutejszych placówek oświatowych miały na celu określenie obszaru zagrożenia substancjami psychoaktywnymi młodzieży oraz rozmiaru badanego zjawiska. Dla przypomnienia – pod pojęciem substancji psychoaktywnych rozumiemy substancje pochodzenia naturalnego lub syntetycznego używane w celu zmiany stanu psychicznego.

Niniejsze opracowanie przeprowadzonych wśród młodych ludzi badań w szerokim zakresie porusza także ważny temat w działaniach profilaktycznych, jakim są uzależnienia

behawioralne. Z tym problemem spotykają się młodzi ludzie zarówno w domach rodzinnych, jak i wśród rówieśników.

Problematyka badawcza

Problematyka badawcza koncentrowała się wokół zagadnień dotyczących przyjmowania substancji psychoaktywnych, głównie palenia papierosów, alkoholu i narkotyków, a także ich dostępności na terenie gminy. Respondenci pytani byli także o motywację sięgania po substancje oraz o opinie na temat ich rówieśników. Poruszony został także temat uzależnień behawioralnych oraz sposobu spędzania wolnego czasu.

Technika i narzędzie badawcze

Techniką uzyskania materiału badawczego zastosowaną w omawianym badaniu, była anonimowa ankieta audytoryjna. Jej zaletą jest wysoki stopień standaryzacji oraz możliwość przeprowadzenia w krótkim czasie badania dużej liczby respondentów. Ankietowani byli za każdym razem informowani o anonimowości przeprowadzanych badań, co bardzo ważne w kontekście tematyki badań. Poruszany temat jest trudny i niekiedy drażliwy, dlatego ważne jest by respondenci mieli świadomość, że dane wykorzystane będą tylko w kontekście badań.

Kwestionariusz ankiety składa się z 31 pytań. Zgodnie z europejskim standardem badanych zapytano o doświadczenia związane z używaniem substancji psychoaktywnych w ciągu 30 dni przed badaniem, co jest wskaźnikiem wskaźnik bieżącego używania.

Badana populacja

Grupę objętą badaniem stanowili uczniowie:

- Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Krzyżu Wielkopolskim, ul. Sienkiewicza 1, 64-761 Krzyż Wielkopolski,
- Zespołu Szkół im. Powstańców Wielkopolskich 1918-1919, ul. Sikorskiego 15, 64-761 Krzyż Wielkopolski

Badanie zostało przeprowadzone na grupie badawczej liczącej łącznie 146 osoby. W badaniu wzięło udział 86 dziewcząt oraz 60 chłopców.

Miejsce i termin badania

Badanie zostało przeprowadzone w terminie od 14 listopada 2022r. do 15 grudnia 2022 r. roku na terenie placówek oświatowych, w formie ankiet on-line.

Rezultaty badań

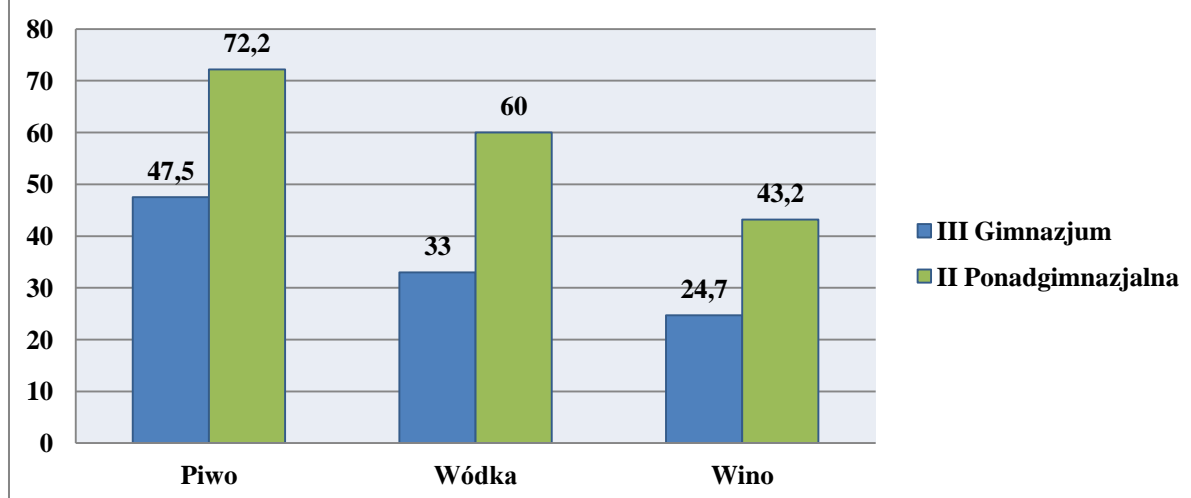
Młodzi Polacy i alkohol

Na wstępie przedstawiamy wybrane wyniki z ogólnopolskiego badania dotyczącego picia napojów alkoholowych przez młodzież - ESPAD - przeprowadzone w 2019 roku. Są to na chwilę obecną najbardziej aktualne badania opublikowane w Polsce. Objęto nimi uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych oraz klas drugich szkół ponadgimnazjalnych.

W prezentowanych wynikach badań alkohol okazał się najbardziej popularną substancją psychoaktywną wśród młodzieży, przy czym chłopcy piją częściej niż dziewczęta. Wyniki badań ESPAD wskazują ponadto, że 80,0% gimnazjalistów oraz 92,8% uczniów szkół ponadgimnazjalnych sięgnęło przynajmniej raz w życiu po jakiś napój alkoholowy. W ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem (wskaźnik bieżącego używania) piło 46,7% trzecioklasistów z gimnazjum i 76,1% badanych siedemnasto - osiemnastolatków.

Dane zebrane w badaniu świadczą, iż najpopularniejszym napojem alkoholowym wśród młodzieży jest piwo, a najmniej – wino.

Używanie przez młodzież różnych rodzajów napojów alkoholowych

Zaprezentowane dane ilustrują skalę problemu związanego z używaniem alkoholu przez współczesną młodzież. Warto je traktować jako dyrektywę do intensyfikacji działań profilaktycznych w szkołach. Wynika z nich również, iż osoby pracujące z młodzieżą stają w obliczu nowych problemów wychowawczych. Picie alkoholu staje się bowiem zachowaniem powszechnym wśród młodzieży i nie dotyczy on już tylko tzw. trudnej młodzieży i osób dorastających w rodzinach dysfunkcyjnych. Poza tym w okresie ostatnich lat wzrosły wskaźniki picia alkoholu przez dziewczęta, nieznacznie tylko różniąc się od poziomu wskaźnika chłopców.

Młodzież pije z wielu różnych powodów. Najczęściej za przyczynę picia alkoholu uznaje się presję otoczenia i trudność radzenia sobie z sytuacjami namawiania przez rówieśników. Powodem mogą też być negatywne wzorce prezentowane przez dorosłych. Dzieci od małego patrzą na pijących rodziców i nabierają przeświadczenia, że to nic złego. Na pytanie dlaczego piją, często mówią, że alkohol pomaga im w pozbyciu się stresu i pozwala im zapomnieć o kłopotach w domu lub w szkole. Czasami robią to na złość rodzicom lub nauczycielom. Jest to czasami także forma zachowań autoagresywnych. Pijąc alkohol zyskują pozorne uznanie w oczach rówieśników. Jest to dla nich sposób na uzyskanie akceptacji kolegów i koleżanek. O powody sięgania po alkohol zapytani zostali także nasi młodzi respondenci. Wyniki przedstawimy w dalszej części raportu.

Dla dzieci i młodzieży alkohol wydaje się atrakcyjny, bo uważają, że bez niego nie ma dobrej zabawy. Nie przejmują się zdrowiem, konsekwencjami uzależnienia i problemami, które może wywoływać, uważając że to ich nie dotyczy, a ponieważ brakuje im wiedzy na temat skutków oddziaływania alkoholu na organizm i psychikę człowieka, alkohol zbiera

wśród młodzieży znaczne żniwo. Niestety nawet pomimo szeroko prowadzonych działań profilaktycznych oraz prób przekazywania młodzieży wiedzy na temat skutków picia alkoholu, młodzi ludzie podejmują niewłaściwe decyzje.

Znaczący wpływ na sięganie przez młodzież po napoje alkoholowe, zwłaszcza te niskoprocentowe, mają media. Reklamy przekonują, że piwo to napój orzeźwiający, który kojarzy się z zabawą, energią, młodością. Okazuje się, że aż 82% młodzieży uważa, że piwo nie jest alkoholem. Reklamy piwa pojawiające się w czasie największej oglądalności przedstawiają ludzi szczęśliwych, zrelaksowanych, otoczonych przyjaciółmi. Młodzi identyfikując się z bohaterami reklam, chcą spędzać czas podobnie. Browary dążą, by ich wizerunek odbierany był pozytywnie, wbrew zakazowi ustawodawcy sponsorują sport, akcje charytatywne, organizują pikniki i biesiady, po to by przyciągnąć młodego człowieka, chcąc pozyskać nowego potencjalnego konsumenta.

Młodzież z terenu gminy, a substancje psychoaktywne

Pierwsze pytania w przeprowadzonej ankiecie dotyczyły obszaru palenia papierosów. Zapytano młodych respondentów ile razy w życiu zdarzyło Ci się palić papierosy?

Odpowiedzi przedstawiają się następująco:

odpowiedź	Ilość udzielonych odpowiedzi	Udział %
nigdy	98	67,1
1-2 razy	20	13,7
3-5 razy	5	3,4
6-9 razy	4	2,7
10-19 razy	3	2,1
20-39 razy	1	0,7
40 razy lub więcej	15	10,3

98 osób zadeklarowało, że nigdy w swoim życiu nie paliło papierosów, co stanowi 67,1% wszystkich badanych. 13,7% osób zaznaczyło, że paliło już 1-2 razy w życiu, natomiast 15 osób, co stanowi 10,3% zadeklarowało częstotliwość 40 razy lub więcej. U dojrzewających dziewcząt negatywne skutki palenia tytoniu obejmują upośledzenie płodności i pogorszenie jakości życia. Spowodowane są one zespołem policystycznych jajników, któremu towarzyszy

nadmierne owłosienie, nadwaga i bardzo często nieregularne cykle miesiączkowe. Poza zespołem policystycznych jajników występują również zaburzenia miesiączkowania, a obie te dolegliwości spowodowane są przez zaburzenie wydzielania hormonu prolaktyny. Wypalenie jednego papierosa pobudza receptory nikotynowe rozmieszczone w wielu obszarach mózgu: ośrodkach pamięci (hipokamp, kora przedczołowa), korze czołowej, jądrach podkorowych. Stymuluje to ośrodek przyjemności, a także działa wyciszająco i uspokajająco. W wyniku dłuższego kontaktu z dymem nikotynowym reakcja mózgu jest jednak odwrotna. Skutki palenia papierosów długoterminowo skutkuje pogorszeniem pamięci, drażliwością, depresją, zaburzeniami emocjonalnymi i problemami ze snem. Wszystko to skutkuje pogorszeniem wyników w nauce, zaburzeniami relacjami z bliskimi i trudnością z nawiązywaniem kontaktów – również z rówieśnikami. Młodzi palacze są przy tym bardziej wrażliwi na uzależnienie od nikotyny, a substancje znajdujące się w papierosach wywołują u nich trwałe zmiany w połączeniach synaptycznych. Może to zwiększyć skłonność do rozwoju w wieku dorosłym depresji i choroby afektywnej dwubiegunowej. Przewlekłe zażywanie nikotyny w młodym wieku grozi też szybszym uzależnieniem od alkoholu bądź narkotyków.

Aby uszczegółwić częstotliwość palenia papierosów przez młodych zapytaliśmy ile papierosów wypaliłeś/aś w ciągu 30 dni?

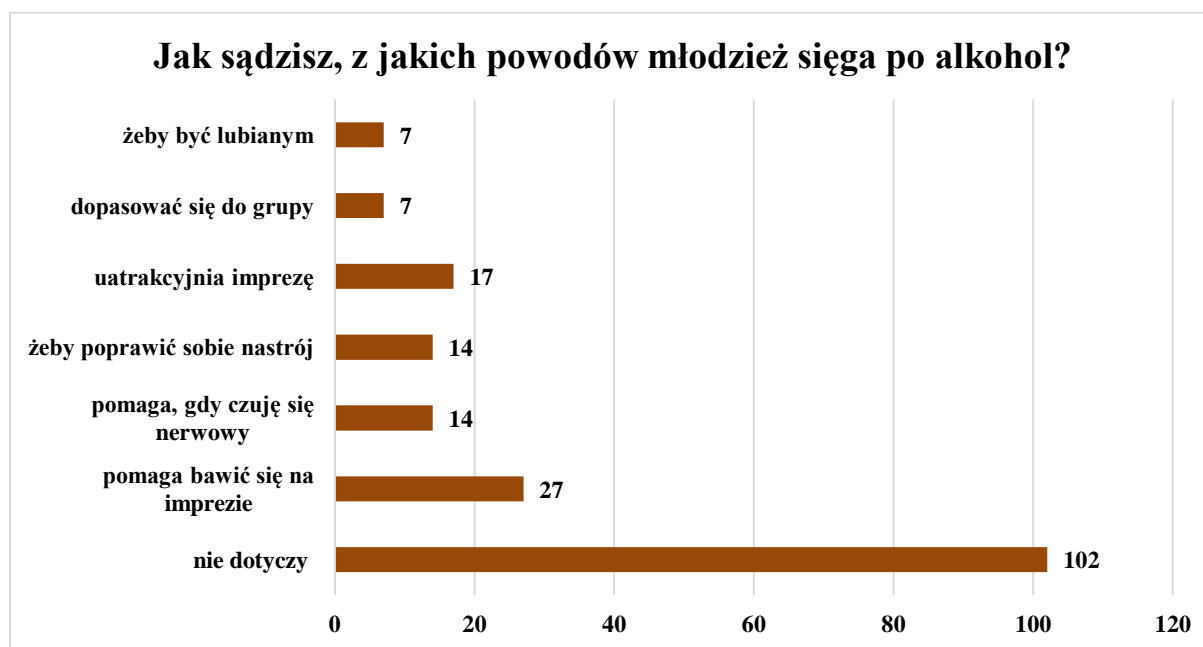
Odpowiedź	Ilość udzielonych odpowiedzi	Udział %
żadnego	116	79,5
Mniej niż 1 papierosa na tydzień	12	8,2
Mniej niż 1 papieros dziennie	3	2,1
1-5 papierosów dziennie	7	4,8
6-10 papierosów dziennie	1	0,7
11-20 papierosów dziennie	0	0,0
Więcej niż 20 papierosów dziennie	7	4,8

7 młodych respondentów udzieliło odpowiedzi, że pali więcej niż 20 papierosów dziennie, biorąc pod uwagę ostatnie 30 dni, co stanowi 4,8% badanych, identyczna grupa ilościowa młodych zadeklarowała, że pali 1-5 papierosów dziennie. 116 osób, co stanowi 79,5% zaznaczyło, że w ciągu ostatnich 30 dni nie palili papierosa.

Następne pytanie dotyczyło palenia e-papierosa. 62 osoby , co stanowi 42,5% zaznaczyło odpowiedź tak, a 84 osoby, co stanowi 57,5% udzieliło przeciwnej odpowiedzi.

Aby mieć większy pogląd na zjawisko palenia e- papierosów zapytano uczniów o ostatnie 30 dni. Aż 40 osób zadeklarowało palenie papierosów, co stanowi 27,4%, a 106 osób, co stanowi 72,6% odpowiedziało, że nie.

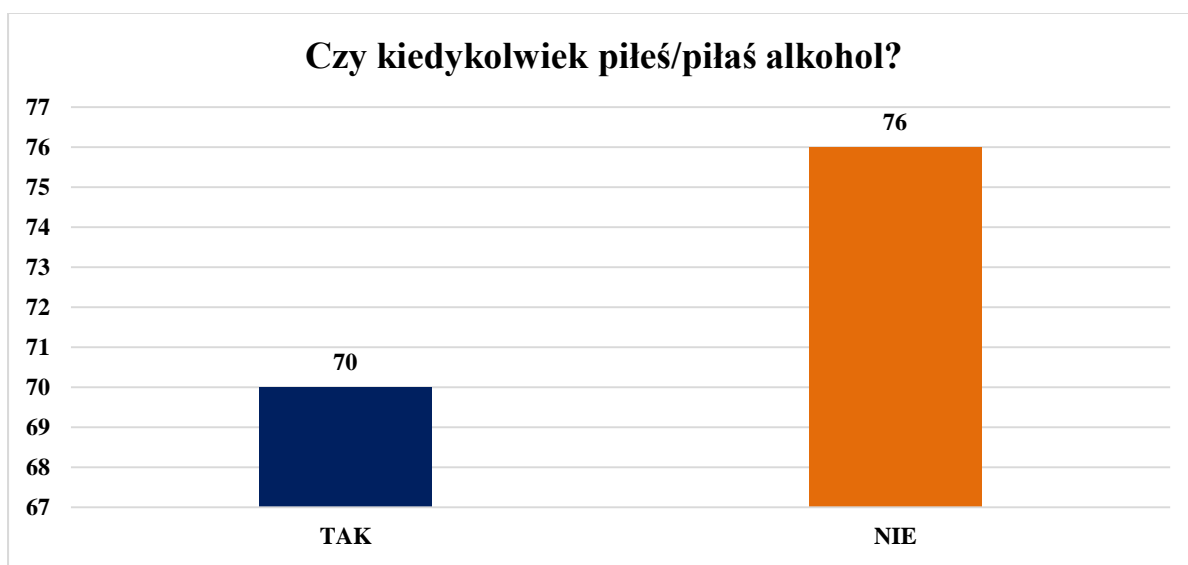
Wokół krąży wiele mitów na temat samego alkoholu oraz uzależnienia. Wiele osób, w tym także młodzież, usiłując usprawiedliwić swoje picie, dorabia do tego odpowiednią ideologię. Taką, jak chociażby twierdzenie, że alkohol niskoprocentowy nie jest tak szkodliwy, jak wysokoprocentowy. Co oczywiście nie jest prawdą, a każdy alkohol jest dla organizmu szkodliwy. By zgłębić problem zapytaliśmy uczniów dlaczego ich zdaniem młodzież sięga po alkohol. Trzeba zaznaczyć, że respondenci mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź na to pytanie.

Wśród uczniów najczęściej osób jest zdania, że młodzież sięga po alkohol, ponieważ ich zadaniem pomaga bawić się na imprezie – tak twierdzi 27 uczniów. Może to świadczyć o tym, że młodzież ma kłopot z radzeniem sobie z presją grupy oraz asertywną z radzeniem sobie z presją grupy oraz asertywną postawą wobec sytuacji namawiania przez kolegów/koleżanki do picia alkoholu. Warto dodać, że także wśród osób wskazujących odpowiedź „inne” wielu mówiło o presji ze strony rówieśników i chęci „popisania się przed kolegami”, „zakłady, nominacje” , łamać zasady dla satysfakcji. 17 osób zaznaczyło, że alkohol uatrakcyjnienia imprezę, po 14 odpowiedzi - pomaga w poprawie nastroju, czy przygnębieniu. 102 osoby zaznaczyły, że nie dotyczy.

Każde picie alkoholu przez młodych ludzi może nieść ze sobą zagrożenie i ryzyko wystąpienia poważnych szkód zarówno zdrowotnych, emocjonalnych, jak i rozwojowych. Uzależnienie jest tylko jedną z możliwych konsekwencji używania alkoholu i zwykle jest to konsekwencja odroczonej w czasie. Alkohol działający na młody organizm, może wywoływać w nim nieodwracalne szkody. Nie należy tego zagrożenia ignorować, ponieważ na powstanie uzależnienia ma wpływ wiek, w którym dana osoba rozpoczyna picie, co z kolei jest związane z dojrzałością ośrodkowego układu nerwowego.

Interesowały nas także osobiste kontakty młodzieży z alkoholem, dlatego zostali zapytani o to czy kiedykolwiek pili jakiś napój alkoholowy.

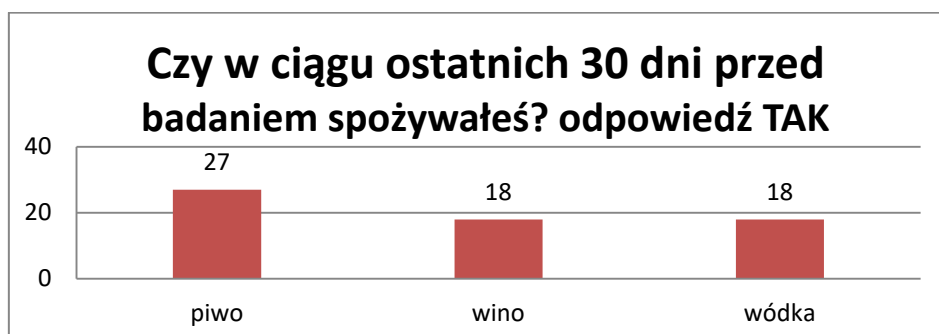
Otrzymane wyniki są bardzo niepokojące, **gdyż już wśród uczniów szkoły podstawowej i ponadpodstawowej są osoby, które piły alkohol – aż 70 osób deklarowało, że ma już inicjację alkoholową za sobą.** Oznacza to, iż alkohol jest niestety bardzo rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród badanej grupy młodzieży.

Zostali zapytani, kiedy ostatnio pili alkohol. Wyniki przedstawiają się następująco:

odpowiedź	odpowiedzi	Udział %
1-7 dni temu	27	38,6
8-14 dni temu	8	11,4
15-30 dni temu	8	11,4
1 miesiąc-1 rok temu	9	12,9
Dawniej niż rok temu	18	25,7

Zapytaliśmy także młodych respondentów o to, czy w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem spożywali piwo, wódkę, wino? Zgodnie z europejskim standardem, doświadczenia

związane z używaniem alkoholu w ciągu 30 dni przed badaniem są wskaźnikiem bieżącego używania. Odpowiedzi znów udzielali uczniowie, którzy wcześniej zadeklarowali picie alkoholu.

Niepokojący jest fakt, iż osoby udzieliły odpowiedzi i złożyły deklarację, że w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem piło alkohol. Na pierwszym miejscu spożywanego alkoholu znalazło się piwo – 27 osób, na drugim wino – 18 deklaracji młodych osób, wódka, taki alkohol zadeklarowało 18 osób. **Rekomenduje się organizację pogadarek w zakresie inicjacji alkoholowej i wpływu alkoholu na organizm.** Doprecyzowano pytanie rozszerzając spożycie alkoholu w okresie 12 miesięcy przed badaniem. 145 osoby udzieliło następujących odpowiedzi: aż 43 osoby wskazało piwo, 26 wino, a 28 wódkę.

Następne pytanie dotyczyło pytania jak często zdarza Ci się pić alkohol?

Odpowiedź	Odpowiedzi	Udział %
Nie dotyczy	98	67,1
6 razy w tygodniu lub codziennie	5	3,4
2 do 5 razy w tygodniu	1	0,7
Raz w tygodniu	2	1,4
Kilka razy w miesiącu	14	9,6
Raz w miesiącu	6	4,1
Kilka razy w roku	20	13,7

Na podstawie otrzymanych wyników stwierdzić można, że 14 osób, co stanowi 9,6% pije z częstotliwością kilka razy w miesiącu, 5 osób zadeklarowało, że pije 6 razy w tygodniu lub codziennie, co stanowi 3,4%. 98 osób uważa, że problem ich nie dotyczy.

Pytaliśmy też o zachowanie po spożyciu alkoholu, zapytaliśmy: czy kiedykolwiek zdarzyło Ci się upić? Doprowadzić do stanu, w którym zataczałeś się, bełkotałeś, miałeś luki w pamięci?

Aż 19 osób zaznaczyło, że tak, co stanowi 13,0%, a 127 osób zadeklarowało, że nie.

Doprecyzowano pytanie o to kiedy sytuacja miała miejsce, nie tylko aby stwierdzić wiarygodność i rzetelność udzielonych odpowiedzi, ale również o częstotliwość. Udzielone odpowiedzi mogą bardzo niepokoić, bowiem 11 osób udzieliło odpowiedzi, że w czasie 12 miesięcy przed badaniem, a 7 osób w okresie 30 dni przed badaniem, co świadczy, o pokryciu ilości odpowiedzi w pytaniem powyższym. 128 osób udzieliło odpowiedzi, że to pytanie ich nie dotyczy.

Warto w tym miejscu nadmienić, że w najnowszym raporcie dotyczącym państw Unii Europejskiej Światowa Organizacja Zdrowia przedstawia swoje rekomendacje co do tego, jakimi sposobami walczyć z problemami alkoholowymi. Jedną z głównych strategii jest **ograniczenie dostępności alkoholu** dla konsumentów, ponieważ z badań płynie jednoznaczny wniosek – większa dostępność to większe spożycie i więcej problemów. Dlatego tak ważna jest kontrola sprzedaży alkoholu, zwłaszcza jeśli chodzi o osoby młode. Działania mające na celu ochronę dzieci przed zgubnymi skutkami picia alkoholu są zatem wyzwaniem dla rodziców, opiekunów, nauczycieli i pracowników ochrony zdrowia. Należy wykorzystać każdą okazję do kształtowania prawidłowej postawy młodych ludzi ukierunkowanej na zdrowy styl życia.

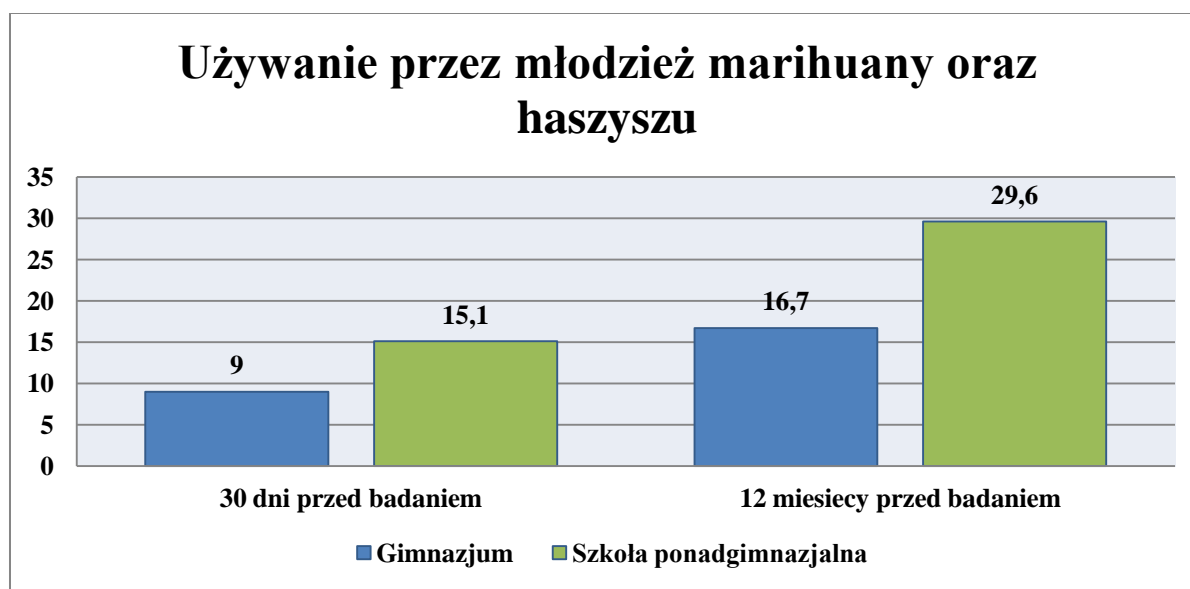
Zapytano młodych, czy rodzice wiedzą, że piją alkohol. 29 osób, co stanowi 19,9% zadeklarowało, że tak, 14 że takiej informacji nie posiadają ich rodzice, a 103 osoby udzieliły odpowiedzi, że nie pije alkoholu. Doprecyzowano pytanie o postawy rodzicielskie, czy jeśli rodzice wiedzą, jaki jest ich stosunek, na to pytanie odpowiedziało 116 osób, z podziałem na płeć rodzica. Jeśli chodzi o matkę to 73 osób udzieliły odpowiedzi, że nigdy nie pozwala, a 12 osób zaznaczyło, że pozwala ale tylko w ich obecności, W przypadku ojca – 66 osób zaznaczyło, że nigdy nie pozwala, a 12 osób, że pozwala ale tylko przy rodzicach.

Młodzi Polacy i narkotyki

Badania przeprowadzone na terenie Polski wskazują, że problem narkotykowy dotyczy coraz większej liczby młodych osób. Zgodnie z wynikami badań ESPAD z 2019 roku do szerokiej grupy innych niż alkohol i tytoń substancji psychoaktywnych należą takie substancje legalne jak leki przeciwbólowe i nasenne czy substancje wziewne oraz szeroka gama substancji nielegalnych. Pod pojęciem substancji nielegalnych rozumiemy tu

substancje, których produkcja i handel są czynami zabronionymi przez prawo. W języku publicystyki substancje te często nazywane są narkotykami.

Dane pokazują, że wśród uczniów klas gimnazjalnych na pierwszym miejscu pod względem rozpowszechnienia eksperymentowania znajdują się marihuana i haszysz (21,4%). Wśród uczniów klas starszych - ponadgimnazjalnych na pierwszym miejscu również znajdują się marihuana i haszysz (37,2%).

Rozpowszechnienie podejmowania prób z substancjami psychoaktywnymi innymi niż alkohol i tytoń zależne jest od płci. Związek między używaniem substancji a płcią występuje na obu poziomach nauczania – gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne. Chłopcy częściej deklarują próby używania praktycznie wszystkich substancji poza lekami uspokajającymi i nasennymi. Eksperymentowanie z lekami uspokajającymi i nasennymi znacząco bardziej rozpowszechnione jest wśród dziewcząt. Jednak próby łączenia alkoholu z tabletkami spotyka się tak samo często wśród dziewcząt, jak wśród chłopców.

Wyniki badań ESPAD pokazały nam kilka interesujących zmian na scenie narkotykowej kraju. Przede wszystkim odnotowuje się niewielki spadek odsetka uczniów, którzy deklarowali używanie przetworów konopi (marihuany lub haszyszu). W 2019 roku odnotować jednak trzeba wyraźny wzrost dostępności przetworów konopi, podczas gdy dostępność narkotyków syntetycznych pozostaje w trendzie spadkowym, przynajmniej jeśli za wskaźnik przyjmiemy deklarację bardzo łatwego dostępu.

W 2019 roku w badaniach ESPAD po raz kolejny zapytano młodzież o używanie „dopalaczy”. Rozszerzono także ankietę o dodatkowe pytania na ich temat w celu zgłębienia ich niechlubnego fenomenu. Można stwierdzić analizując wyniki aktualnych badań i wyniki

z lat poprzednich, że odsetek uczniów sięgających po „dopalacze” uległ zmniejszeniu. Podczas, gdy w 2015 roku do używania „dopalaczy” kiedykolwiek w życiu przyznawało się 10,3% uczniów gimnazjum i 12,6% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, tak w roku 2019 było to kolejno 5,2% oraz 5,3%. Używanie „dopalaczy” jest bardziej rozpowszechnione wśród chłopców niż wśród dziewcząt.

Spośród substancji nielegalnych najwyżej oceniana jest dostępność przetworów konopi. Dostępność „dopalaczy” oceniana jest przez młodszych badanych podobnie jak dostępność marihuany, zaś przez starszych nawet nieco wyżej.

Szczególnym wyzwaniem jest wzrost rozpowszechnienia używania przetworów konopi do poziomu, który dotychczas nie był notowany w Polsce. W połączeniu z rosnącym przekonaniem młodzieży o mniejszym – w porównaniu z innymi narkotykami – ryzyku szkód związanych z ich używaniem, można oczekiwać dalszego wzrostu rozpowszechnienia w przyszłości. Nie można wykluczyć, że grunt pod wzrost zainteresowania przetworami konopi przygotowało upowszechnianie się „dopalaczy”, a następnie radykalne zamknięcie do nich dostępu. Popyt na substancje psychoaktywne inne niż alkohol, rozbudzony przez łatwo dostępne i reklamowane jako bezpieczne „dopalacze”, po zablokowaniu ich podaży mógł skierować się na przetwory konopi. Warto dodać, że w ostatnich latach bardzo mocno ożywił się ruch zwolenników legalizacji marihuany, a w debacie publicznej coraz częściej pojawiały się głosy kwestionujące szkodliwość tej substancji. W ostatnim czasie rozgorzała także dyskusja odnośnie zastosowania przetworów konopi w celach medycznych. Szczątkowe informacje jakie posiada młodzież, stawiają chociażby marihuanę w pozytywnym świetle jako środek nieszkodliwy, a nawet leczniczy. Dlatego tak ważna jest edukacja młodzieży w tym zakresie.

Młodzież a narkotyki

Niestety badania prowadzone wśród młodzieży na temat używania substancji psychoaktywnych potwierdzają, że młodzi ludzie często równolegle eksperymentują z substancjami z różnych grup, także tych, które działają w tzw. reakcji krzyżowej. Prosty przykładem jest np. działanie amfetaminy razem z alkoholem. Młodzi ludzie nie mają świadomości niebezpieczeństwa płynącego z takich ryzykownych zachowań, lub też mając taką świadomość – wypierają ją, usprawiedliwiając jednocześnie swoje zachowania.

Przypomnijmy, że każdorazowy kontakt młodego człowieka z osobą używającą substancji psychoaktywnych zwiększa także u niego ryzyko wystąpienia takich zachowań.

Z używaniem narkotyków związane są pewne umowne poziomy zaawansowania. Niektórzy mogą poprzestać na jedno- lub kilkakrotnym spróbowaniu narkotyku, a jeszcze inni mogą kontynuować swoje doświadczenia i wejść w fazę „eksperymentowania”.

Zapytaliśmy młodych respondentów o ich własne doświadczenia z narkotykami. Aktualna sytuacja jest co najmniej niepokojąca, **gdyż 23 uczniów szkoły twierdzi, że miało osobisty kontakt z narkotykami (marihuana lub haszysz), a 123 udzieliło, że nie.** Jeśli chodzi o narkotyki nie można mówić o bezpiecznej dla organizmu ilości czy o racjonalnym i kontrolowanym ich używaniu, a w taki sposób często tłumaczą się osoby używające narkotyków. Nawet jednorazowe przyjęcie narkotyku może skutkować uzależnieniem.

Pytanie następne dotyczyło kiedy ostatnio zażywały młode osoby narkotyki i dopalacze. 6 osób wskazało, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem. A 9 zadeklarowało, że w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem. Zapytano również o dostępność narkotyków i dopalaczy na terenie Gminy Krzyż Wielkopolski, a dokładnie gdzie najłatwiej je kupić. 116 nie zna takich miejsc, 10 osób wskazało obszar szkoły, 9 park, 5 mieszkanie dealera. Młodzież również zapytano, co łatwo kupić. Bardzo łatwo można kupić papierosy oraz piwo (58 udzielonych odpowiedzi), wódkę również (53 udzielonych odpowiedzi, co stanowi 36,3%), leki nasenne (15,1%). Najtrudniej ectasy oraz kokainę.

Pytaliśmy także o to, ile osób z otoczenia, które nie ukończyły 18 roku życia pali papierosy - 20 osób, co stanowi, 13,7%, pije napoje alkoholowe – 18 osób, co stanowi 12,3%, upija się – 7 osób, co stanowi 4,8%.

Jest to kolejny, bardzo wyraźny sygnał do działania dla osób zajmujących się profilaktyką zwłaszcza wśród młodzieży z terenu gminy. Potrzebuje ona rzetelnych informacji dotyczących substancji psychoaktywnych oraz ich zgubnego oddziaływania na organizm człowieka, tym bardziej, że w wielu badanych aspektach widzimy niekorzystne zmiany wśród młodzieży. Drugim aspektem jest przygotowanie czynników chroniących i czynników ryzyka, tu rodzina odgrywa dużą rolę w wychowaniu młodego pokolenia. Dobrym przykładem jest zorganizowanie treningów wychowawczych dla rodziców, z obszaru jak rozmawiać z dziećmi na temat zagrożeń związanych z uzależnieniem od środków psychoaktywnych.

Młodzież, a uzależnienia behawioralne

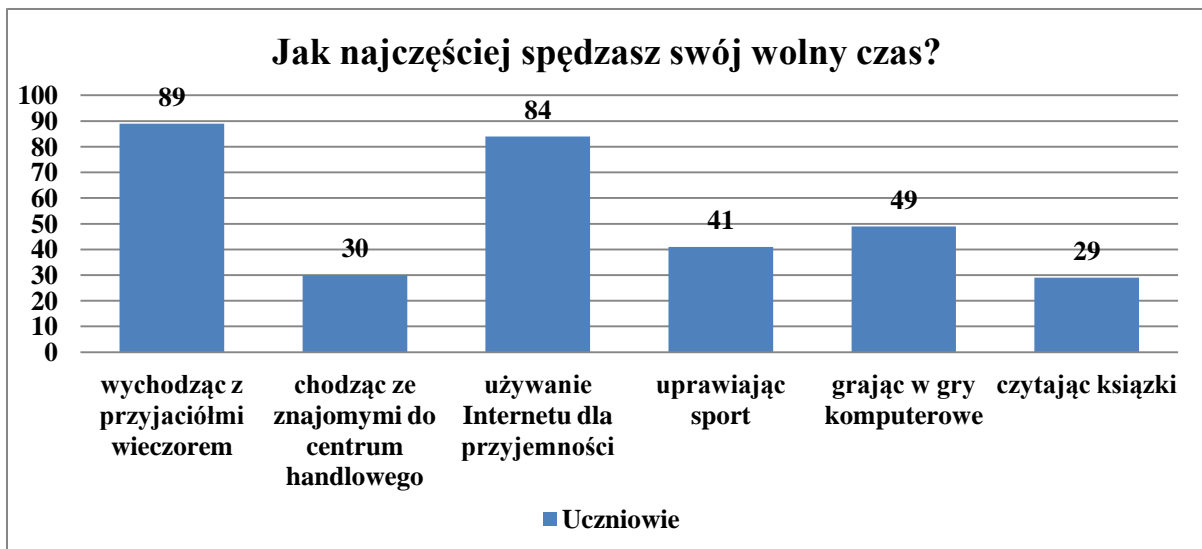
Na podstawie badań Barbary Ambroży – Łuczak rozpoznanie u nastolatka uzależnienia od czynności nie jest łatwe. Po pierwsze dlatego, że często są one wpisane w jego codzienną aktywność i trudno dostrzec niepokojące objawy. Po drugie – zwykle zaprzecza on swoim nałogowym zachowaniom, mimo oczywistych faktów. Badania pokazują, że uzależnione nastolatki, niezależnie od rodzaju nałogowej czynności, mogą tworzyć prawie jednolity profil objawów. Są one następujące: dana czynność (zachowanie) staje się najważniejsza – nastolatek będzie starał się poświęcać tej czynności jak najwięcej czasu. Gdy spotka się z ograniczeniami, reaguje złością, rozdrażnieniem, buntem itp. Jeśli sytuacja się nie zmieni, stan ten będzie ulegać pogorszeniu i w rezultacie może doprowadzić do depresji, wycofania się, podejmowania przez nastolatka demonstracyjnych aktów samookaleczenia lub prób samobójczych. Trzeba pamiętać, że osoba uzależniona podporządkowuje całe swoje życie nałogowej aktywności, zmiany nastroju – podczas nałogowego grania, jedzenia itp. można zaobserwować takie reakcje, jak: duże ożywienie, podekscytowanie, wyraźne zadowolenie, wręcz euforię lub złość smutek i rozpacz.

DLACZEGO MOŻNA SIĘ UZALEŻNIĆ? Często uważa się, że nastolatki uzależniają się od komputera lub innych rzeczy, ponieważ mają problemy w rodzinie, szkole itp. Niektórzy z nich rzeczywiście w ten sposób chcą uciec od trudności. Jednak większość młodych ludzi korzysta w ryzykowny sposób z komputera lub gra na automatach, aby wzmocnić przyjemne doznania lub z potrzeby eksperymentowania z nowymi zachowaniami. Dopiero później, gdy zachowania te zaczynają przybierać formę destrukcyjną (stwarzając problemy same w sobie) – czynności uzależniające stają się źródłem ucieczki przed cierpieniem. Specjaliści wskazują na kilka czynników, które w istotny sposób zwiększają ryzyko uzależnień. Są one następujące: osobowość skłonna do uzależnień – nastolatek nie przejawia inicjatywy, ma tendencję do wycofywania się i podporządkowywania innym, czuje się bezradny, przeżywa lęk i trudności w relacjach, nie potrafi cieszyć się życiem, ma niskie poczucie własnej wartości. Osoby te kierują się zasadą przyjemności, której chcą doznawać jak najczęściej. Proces uczenia się – nastolatki, które obserwują u rodziców wyraźne, pozytywne zmiany samopoczucia po wykonaniu przez nich określonej czynności (np. pocieszania się zakupami, jedzeniem, grami lub inną formą aktywności w Internecie) – uczą się, że jeżeli zrobią to samo, osiągną ten sam efekt (modelowanie, naśladowanie). Uczą się także, że skoro rodzice sami prezentują takie zachowania, to znaczy, że je akceptują i można je przejąć. Warto pamiętać, że choć nastolatki buntują się przeciwko wartościom i zasadom dorosłych, w rzeczywistości

większość z nich jest blisko związana z rodzicami i podziela ich kluczowe przekonania, ceni sobie też ich akceptację. Dlatego rodzice powinni być uważni w przejawianiu różnych zachowań, ponieważ kształtują one wzorce zachowań dziecka napięcie wynikające z konfliktu potrzeb i wartości – nastolatki, które mocno identyfikują się z normami i wartościami wpojonymi im przez rodziców – często przeżywają wewnętrzny konflikt. Jest on spowodowany z jednej strony chęcią zaspokojenia swoich potrzeb, a z drugiej postawionymi im zakazami czy ograniczeniami. Na przykład, rodzice nie aprobują sposobu ubierania się dziecka i oczekują, że dostosuje się do ich wymagań lub też wybierają mu odpowiednie, ich zadaniem, zainteresowania czy osoby, z którymi powinno się przyjaźnić. Taka sytuacja może doprowadzać do silnych napięć u nastolatka. Z jednej strony tłumi on ważne dla siebie potrzeby, z drugiej nie chce sprzeciwiać się rodzicom, by np. nie utracić ich miłości. Narastający wewnętrzny konflikt i nieumiejętność jego rozwiązania może prowadzić do zachowań, które obniżą lub zlikwidują stan napięcia (np. granie na komputerze, pobyt w sieci internetowej, kompulsywne jedzenie itd.). Jeśli dzięki tej zastępczej czynności odczuje on poprawę nastroju, wówczas nauczy się, że warto po nią sięgać za każdym razem, kiedy poczuje się źle. W ten sposób nieświadomie i niepostrzeżenie może rozwijać w sobie uzależnienie od tego typu czynności. Układ nagrody w mózgu (ośrodek przyjemności) – układ ten kontroluje uczucie zadowolenia i satysfakcji, a także steruje naszymi reakcjami na kary i nagrody. Jego działanie polega na zapewnianiu nam doświadczania stanu przyjemności i unikaniu przykrości. Jeżeli wykonujemy czynność, która sprawia nam zadowolenie, wówczas w naszym mózgu wydziela się substancja zwana dopaminą. Dzięki niej łatwiej zapamiętujemy to, co jest przyjemne dla nas, a także to, co kończy się karą i bólem. Gdy poziom dopaminy spada, obniża się również nasz nastrój. Ośrodek nagrody przypomina nam wtedy, wysyłając różne sygnały, np. widok jedzenia (wydzielanie śliny, odczuwanie zapachu, smaku), komputera (w domyśle – gry), automatów do gry (hazard), witryn sklepowych (zakupy), o możliwości ponownego odtworzenia przyjemności przez wykonywanie określonych czynności. W procesie tym nie ma nic zagrażającego, dopóki układ nagrody pozostaje w równowadze z układem kary. Problem występuje wówczas, kiedy pojawia się uzależnienie od substancji psychoaktywnej lub wykonywania danej czynności. W wyniku powstałej nierównowagi u osób skłonnych do uzależnienia lub już uzależnionych maleje rola układu kary, a wzrasta nagrody. Pojawia się silna potrzeba doznawania przyjemności, a u osób już uzależnionych wręcz przymus jej powtarzania. Potrzeba ta jeszcze bardziej się nasila, jeśli taka osoba

doświadcza trudnych emocjonalnie przeżyć, takich jak: wstyd, poczucie winy, niskiej samooceny i związane z tym uczucia smutku, samotności, złości, braku nadziei.

Pierwsze pytanie w tej części dotyczyło jak spędzasz swój wolny czas. Odpowiedzi udzieliło 146 osób. W tym pytaniu młodzież mogła zaznaczyć kilka odpowiedzi. Wyniki przedstawiają się następująco, co obrazuje wykres:

Młodzież wskazała, że swój czas wolny na pierwszym miejscu wskazała na odpowiedź wychodząc z przyjaciółmi wieczorem – 89 osób, na drugim miejscu pojawiła się odpowiedź używanie Internetu dla przyjemności – 84 osób, niepokojąca odpowiedź, to że 49 osoby w gra w gry komputerowe lub na konsoli. Odpowiedzi wskazują, że nowe technologie stanowią dużą część życia młodego człowieka. Młody człowiek może wchodzić w fazy uzależnienia, poniższe źródło ze strony etoh.pl

**Uzależnienie od komputera i Internetu
nie następuje od razu...**

I FAZA
Komputer i Internet
są super!

Na samym początku Internet ze swoimi możliwościami wydaje się fascynujący. Jest bardzo atrakcyjnym sposobem na spędzenie czasu i odprężenie, zdobycie informacji, komunikacji, rozrywki. Możliwość nawiązywania kontaktów daje użytkownikowi poczucie bycia atrakcyjnym, zabija nudę i poczucie osamotnienia.

II FAZA
Komputer i Internet
są mi potrzebne!

W pewnym momencie użytkownik zaczyna odczuwać potrzebę spędzania coraz większej ilości czasu na surfowaniu w Internecie i podtrzymywaniu znajomości w sieci, rezygnując z dotychczasowych zajęć i kontaktów z ludźmi. Internet i komputer zajmują coraz ważniejsze miejsce w życiu użytkownika. Jego myśli są zaprzęgnięte tym, co się dzieje w sieci, nawet wówczas, kiedy z niej nie korzysta.

III FAZA
Komputer i Internet
są mi niezbędne do
życia!!

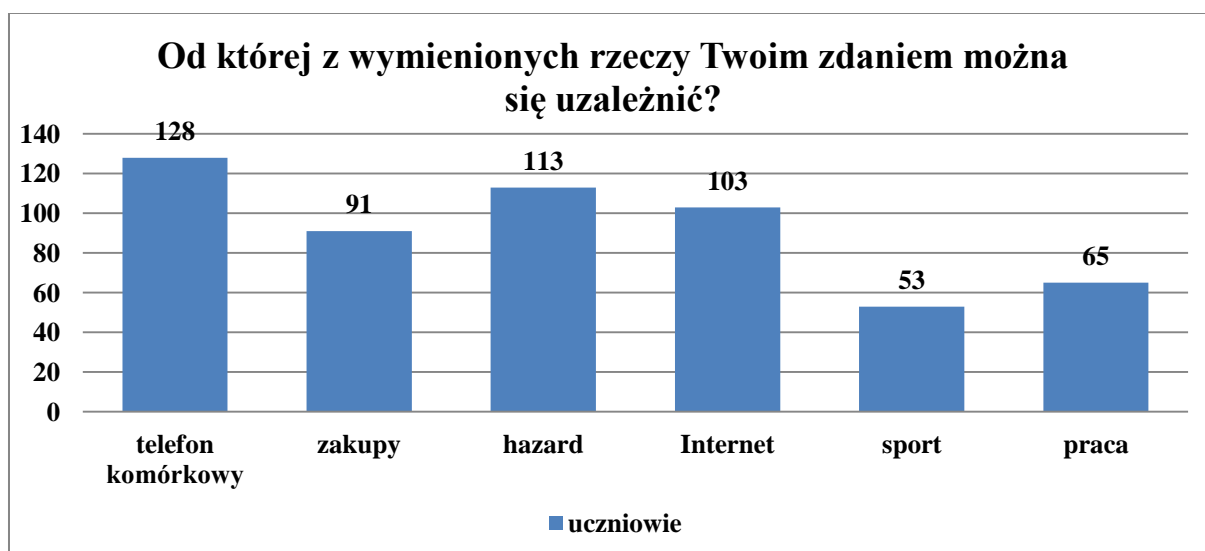
Na tym etapie potrzeba korzystania z Internetu zaczyna dominować nad innymi potrzebami. Internet staje się sposobem na ucieczkę od problemów i trudności. W momentach, gdy użytkownik powraca do rzeczywistości, nawarstwiający się problemy sprawiają, że czuje się jeszcze gorzej. Metodą na polepszenie nastroju stają się częstsze i dłuższe pobyty w Internecie. Kiedy z różnych powodów dostęp do Internetu jest ograniczony lub niemożliwy, pojawia się uczucie poirytowania, lęk, a nawet panika.

**Bank pomocnych
słów:**

**POCZUCIE
WŁASNEJ
WARTOŚCI**

oznacza stosunek do samego siebie, związany z oceną swoich mocnych i słabych stron. Osoby z wysokim poczuciem własnej wartości wierzą w swoje możliwości, szanują siebie i innych, lubią ludzi i są przez nich lubiani, lepiej radzą sobie ze stresem. Osoby z niskim poczuciem własnej wartości nie wierzą w swoje możliwości, przeżywają często niepokój i strach w relacjach z ludźmi, nie radzą sobie dobrze ze stresem.

Mając na uwadze fazy uzależnienia od komputera i Internetu, zadano młodzieży pytanie, od której z wymienionych rzeczy można się uzależnić. Młodzi mieli duży wachlarz wyboru poprzez telefon, sport, pracę, zakupy, hazard, Internet. Odpowiedzi udzieliło 146 osoby, wskazując na kilka odpowiedzi.

Młodzież na pierwszym miejscu wskazała, że można uzależnić się od telefonu – 128 odpowiedzi, następnie na kolejnym miejscu znalazło się uzależnienie od Hazardu – 113 odpowiedzi osób, Młodzi mogli zaznaczać kilka odpowiedzi. W tym miejscu warto się zastanowić kiedy człowiek przekracza granicę, jakie czynniki mogą wskazywać na uzależnienie, na ryzyko. Na trzecim miejscu znalazło się uzależnienie od Internetu.

Poniżej materiały ze strony Etoh:

UZALEŻNIENIA BEHAVIORALNE | Twoje kompendium wiedzy

Czy od komputera można się uzależnić?

Jeżeli poświęcamy wykonywaniu danej czynności, np. surfowaniu w Internecie, coraz więcej czasu i zaczyna zajmować ona znaczną część naszego życia, to możemy się od niej uzależnić. **Uwaga!** Według badań przeprowadzonych przez Centrum Badań i Opinii Społecznej w 2011 roku dzieci i młodzież poniżej 18 roku życia są grupą najbardziej narażoną na ryzyko uzależnienia od komputera i Internetu!

Jak rozpoznasz, że korzystanie komputera i Internetu staje się również Twoim problemem?

Ryzyko uzależnienia pojawia się wtedy, gdy:

- odczuwasz silną potrzebę lub wręcz poczucie przymusu korzystania z Internetu,
- tracisz kontrolę nad ilością czasu spędzanego w sieci,
- odczuwasz niepokój, rozdrażnienie czy gorsze samopoczucie przy próbach przerwania lub ograniczenia korzystania z Internetu i komputera; negatywne odczucia mijają z chwilą powrotu do sieci,
- spędzasz coraz więcej czasu w Internecie po to, aby poprawić swoje samopoczucie,
- zaniedbujesz inne aktywności lub dotychczasowe zainteresowania na rzecz Internetu,
- korzystasz z Internetu pomimo szkodliwych następstw (mimo tego, że zaniedbujesz sen, jesz byle co, zaniedbujesz swój wygląd zewnętrzny, nie odrabiasz na czas lekcji, zapominasz o przyjacielach).

Czy masz problem z nadmiernym korzystaniem z Internetu? Sprawdź to odpowiadając na poniższe pytania!

Test: Ocena uzależnienia od Internetu
Opracowanie: na podstawie testu K. Young (ze strony: www.netaddiction.com)

- Czy stajesz się ożywion(a)ly, gdy myślisz o ostatniej lub następniej sesji z Internetem? **TAK / NIE**
- Czy czujesz potrzebę stałego zwiększania czasu spędzanego w sieci? **TAK / NIE**
- Czy próbowa(a)ś kilka razy i bez powodzenia kontrolować, zmniejszyć lub w ogóle zaprzestać korzystania z Internetu? **TAK / NIE**
- Czy czujesz się niespokojn(a)ly i zderzowa(a)ś gdy próbujesz zmniejszyć długość czasu spędzanego przed komputerem? **TAK / NIE**
- Czy pozostajesz on-line dłużej, niż pierwotnie planowa(a)ś? **TAK / NIE**
- Czy z powodu Internetu pogorszyły się Twoje wyniki w nauce, masz więcej nieobecności w szkole, pojawiają się konflikty z innymi ludźmi? **TAK / NIE**
- Czy kłama(a)ś, aby ukryć, jak wiele czasu spędzasz w Internecie? **TAK / NIE**
- Czy używasz sieci jako sposobu na ucieczkę przed problemami lub uśmierzanie przykrego nastroju (poczucia bezradności, wsty, niepokoju, samotności)? **TAK / NIE**

Jeżeli choć na jedno pytanie odpowiedział(a)ś twierdząco, jesteś zagrożon(a)ly! Porozmawiaj o tym z zaufaną osobą dorosłą.

Następne pytanie dotyczyło, ile czasu młodzież spędza w mediach społecznościowych. Tutaj można było wskazać kilka odpowiedzi równocześnie. Wyniki przedstawiają się następująco w podziale na typowy dzień roboczy i typowy dzień weekendowy:

6 godzin lub więcej zaznaczyło 55 osób w typowy dzień roboczy, a 44 w weekend, około 2-3 godzin spędza, aż 36 osób. Zapytaliśmy naszych respondentów o to, że zdarza im się spędzać za dużo czasu w mediach społecznościowych – 51 osób tak zaznaczyło, 29 osób zaznaczyło, że zdarza im się korzystać z mediów, gdy mają zły humor, gdy nie mają możliwości korzystania z mediów, a 36 osób zdarza się im, kiedy rodzice zwracają uwagę, że poświęcają za dużo czasu na korzystanie z mediów społecznościowych.

Kolejnym pytaniem była nasza ciekawość dotycząca tego, czy młodzi mają zawsze przy sobie telefon komórkowy. 124 osób zaznaczyło, że tak co stanowi 84,9%, a 22 osoby, że nie, co stanowi 15,1%. Zakresem zainteresowania był również obszar celu korzystania z telefonu komórkowego. Wyniki przedstawiają się następująco:

odpowiedź	Odpowiedzi	Udział %
Do kontaktu z rodzicami	101	69,2
Do kontaktu z przyjaciółmi	120	82,2
W celach edukacyjnych	61	41,8
Do grania w gry	47	32,2
Do surfowania w Internecie	83	56,8
Inne – bo chce	4	2,7

Kiedy mówimy o fazie uzależnienia, to występują różne emocje, następne pytanie dotyczyło, czy gdy zdarza Ci się zapomnieć telefonu, czujesz, że czegoś Ci brakuje, jesteś niespokojny? Aż 98 osób udzieliło odpowiedzi że czują niepokój, co stanowi 67,1%, a 48 osób nie odczuwa takich emocji. Doprecyzowaliśmy pytanie pytając o częstotliwość czasową w zakresie grania na urządzeniach elektronicznych w czasie ostatnich 7 dni. 3 osób udzieliło, że spędza powyżej 6 godzin w typowy dzień roboczy, a w dzień weekendowy 27 osób.

Warto wprowadzić do programu profilaktyki działania z profilaktyki uniwersalnej w celu zminimalizowania skutków uzależnień behawioralnych.

Kiedy mówimy o uzależnieniu od czynności behawioralnych, mamy na uwadze fazy uzależnienia, ale też zaniedbywanie obowiązków dnia codziennego, dlatego następne pytanie dotyczyło tego obszaru.

Rekomenduje się rozszerzenia zajęć z uzależnień od czynności, od zachowania, konsekwencji używania telefonów komórkowych, ale również mówienia o skutkach uzależnienia.

Źródło: Fundacja Etoh

Zapytaliśmy również o to czy zdarzyło się im grać na pieniądze – 21 osób odpowiedziało, że w ciągu 30 dni przed badaniem, 16 osób w ciągu 12 miesięcy przed badaniem, a 26 osób zaznaczyło, że kiedykolwiek w życiu.

Pytanie doprecyzowano o obszar gier hazardowych i czasu ostatnich 12 miesięcy. 130 osób zaznaczyło, że ich to nie dotyczy, 8 osób, udzieliło odpowiedzi, że raz w miesiącu, a 6 osób 2-3 razy w miesiącu. Przedmiotem zainteresowania było to czy młodzi w okresie ostatnich 12 miesięcy grali na pieniądze. Wśród odpowiedzi pojawiły się: zakłady sportowe – 9 osób, lotto- 6 osób, karty -6 osób i 5 w automatach.

Ważnym czynnikiem jest też świadomość młodego człowieka, na temat instytucji oraz oferty miasta, specjalistów. Zapytano młodych czy mogliby wskazać instytucje do których mogli by się zwrócić o pomoc w sytuacji uzależnienia od wykonywania czynności typu: zakupoholizmu, Internetu czy hazardu. Uczniowie wskazali rodziców, policję, portale społecznościowe czy infolinię. Zapytaliśmy również o wskazanie osób lub instytucji, do których mogliby się zwrócić po pomoc w sytuacji uzależnienia od narkotyków czy alkoholu. Tutaj padły odpowiedzi : poradnia uzależnień, policja, infolinia, rodzice.

Rekomenduje się w tym obszarze wprowadzenie programów rekomendowanych z zakresu obniżenia inicjacji alkoholowej, wskazanie skutków upojenia alkoholowego i treningów umiejętności społecznych z zakresu uzależnień behawioralnych.

IV. Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców Gminy Krzyż Wielkopolski

Temat i cel badania

Głównym celem badania było poznanie opinii oraz postaw względem wybranych zagrożeń i problemów społecznych, przede wszystkim problemu alkoholowego, zjawiska używania narkotyków, uzależnień behawioralnych, a także oszacowanie skali występowania tych zjawisk w badanej gminie.

Technika i narzędzie badawcze

Techniką uzyskania materiału badawczego zastosowaną w niniejszym badaniu była **anonimowa ankieta w formie internetowej**. Przy wypełnianiu ankiety, respondent był informowany o jej anonimowości oraz o wykorzystaniu badań w celach analiz statystycznych, stanowiących podstawę do konstruowania programów pomocowych w mieście.

Kwestionariusz ankiety składał się z 27 pytań oraz metryczki.

Badana populacja

Badaniem objęta została grupa 200 dorosłych mieszkańców Gminy Krzyż Wielkopolski, z czego 97 osób stanowiły kobiety, natomiast pozostałe 103 osoby stanowili mężczyźni.

Miejsce i termin badań

Badanie przeprowadzone zostało w terminie od 14 listopada 2022r. do 15 grudnia 2022 r. na terenie Gminy Krzyż Wielkopolski.

Rezultaty badań

Najważniejsze problemy społeczne w opinii dorosłych mieszkańców

W pierwszym zadanym pytaniu poprosiliśmy mieszkańców o uszeregowanie problemów społecznych od najważniejszego do najmniej ważnego według nich. Jako najważniejsze, mieszkańcy wskazali przemoc w rodzinie, alkoholizm oraz picie alkoholu przez młodzież. Na kolejnych miejscach znalazły się: narkomania, przemoc i agresja na ulicy, bezrobocie, przestępczość, zły stan zdrowia społeczeństwa, sytuacja mieszkaniowa, spadek stopy życiowej oraz kryzys moralny. Pierwsze trzy pozycje wskazane przez mieszkańców Gminy Krzyż Wielkopolski wyraźnie wskazują kierunek działań jakie powinny zostać podjęte na terenie gminy odnośnie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

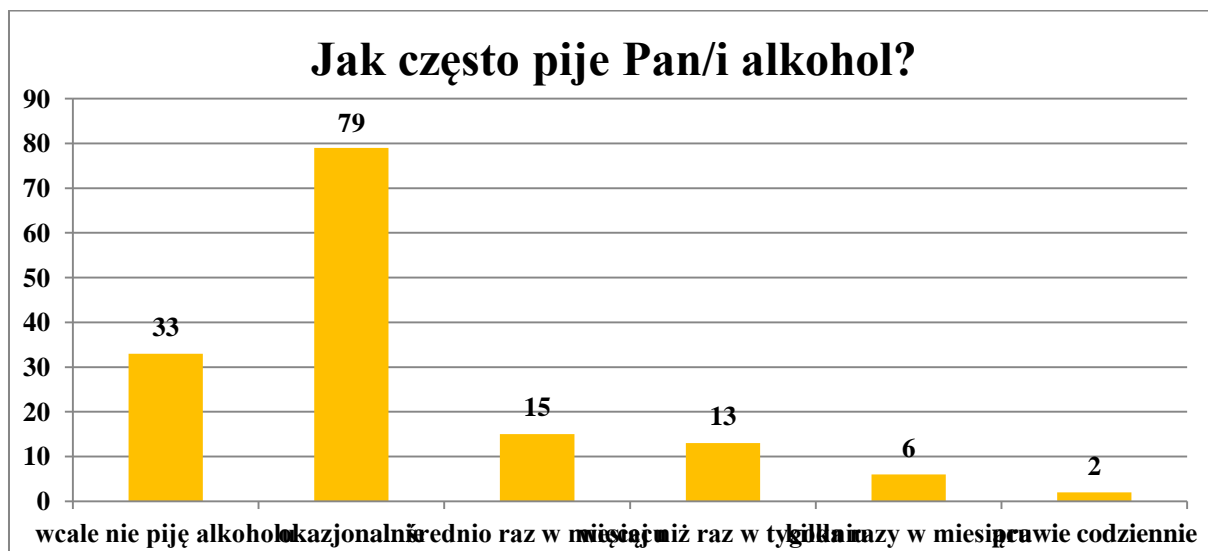
Także problem przemocy, pomimo wielu działań zakrojonych na szeroką skalę, jest w Polsce nadal bardzo aktualny, co widać w otrzymanych wynikach badań. Działania mające na celu wyeliminowanie zachowań przemocowych zwłaszcza pośród dzieci i młodzieży i wobec nich, są niestety niewystarczające. Dlatego należy skupić się na działaniach profilaktycznych mających na celu zmniejszenie liczby osób, które doznają przemocy, edukowanie w zakresie reagowania i pomocy ofiarom.

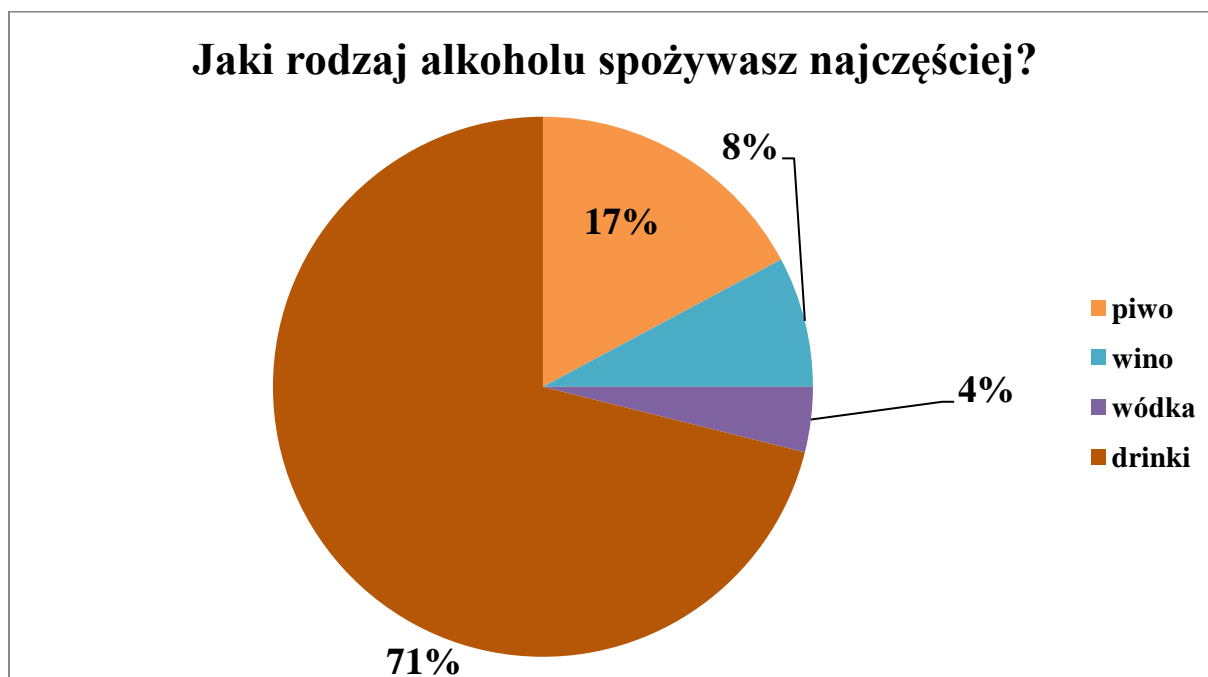
Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne

Dorośli mieszkańcy Gminy Krzyż Wielkopolski zostali zapytani o to, jak często piją alkohol.

Największa liczba ankietowanych dorosłych twierdzi, że pije okazjonalnie – 79 osoby, udzieliło takiej odpowiedzi. 33 osoby deklaruje całkowitą abstynencję, natomiast 6 osób pije alkohol kilka razy w miesiącu, 2 osoby deklarują picie prawie codziennie.

Odpowiedzi na pytanie dotyczące rodzaju spożywanego trunku obrazuje kolejna tabela.

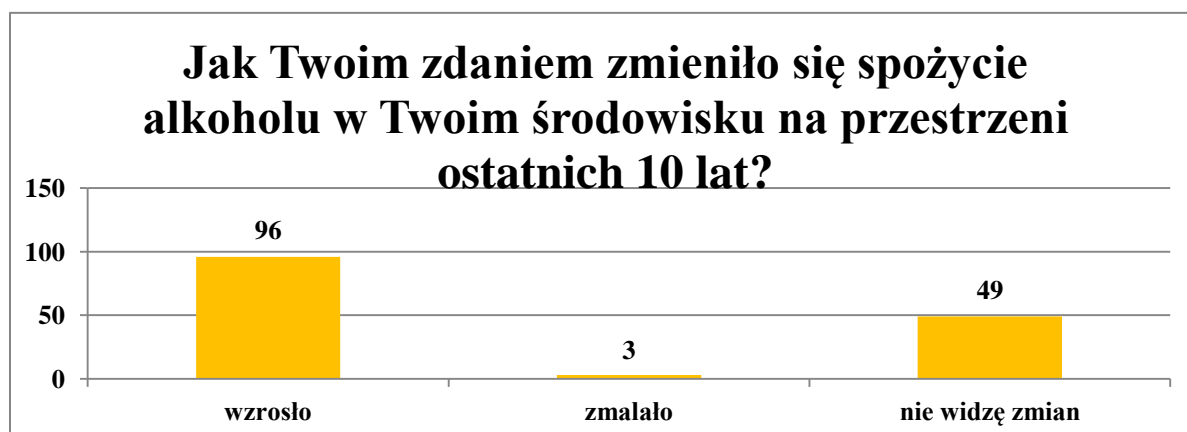
Na pierwszym miejscu, wbrew ogólnopolskim trendom znalazły się drinki - 71% osób udzieliło takiej odpowiedzi, 17% osób wskazało na odpowiedź piwo, 8% wskazało na

wino, 4% na wódkę. Można stwierdzić, że problem picia alkoholu przez osoby dorosłe na terenie gminy jest umiarkowany, co nie zmienia faktu, że należy działać i dążyć do zmniejszania tego problemu.

Zadano mieszkańcom Gminy Krzyż Wielkopolski pytanie dotyczące ilości wypijanych porcji alkoholu. 77 osób, zazaczyło, że wypija 1-2 w ciągu całego dnia, 28 osób, spożywa od 3-4 porcji alkoholu. 37 , osób zazaczyło odpowiedź 8-10 porcji, pozostałe osoby nie udzieliły odpowiedzi na zadane pytanie.

Zapytano również pytanie o powody sięgania po alkohol. Dorośli mieszkańcy wskazali pośród katalogu odpowiedzi na 4 , a mianowicie: bo lubię jego smak – 24 osób, by zapomnieć o problemach – 33 osób, 38 osób wskazuje na chęć lepszej zabawy, 71 osób wskazało – najwięcej, że sięga po alkohol dla towarzystwa.

Dorośli respondenci zapytani zostali także o to, czy zauważyli zmiany w obyczajowości spożywania alkoholu w swoim środowisku, na przestrzeni ostatnich 10 lat??

W aktualnych badaniach widzimy, że osoby nie widzą znaczących zmian w zakresie spożycia alkoholu w lokalnym środowisku – 49 osób udzieliło takiej odpowiedzi, natomiast 96 osób, uważa, że wzrosła zmiana spożycia alkoholu w środowisku. Mało osób uważa, że spożycie alkoholu spadło – 3. 52 osoby nie udzieliły odpowiedzi. Owszem, w rozmaitych źródłach, w prowadzonych badaniach np. na zlecenie kampanii piwowskich widać zmiany w zakresie spożywania alkoholu, ale mowa tutaj raczej o rodzajach trunków, po jakie sięgają Polacy, niż o zmniejszonej ilości spożycia w ogóle.

Ostatnie pytanie z obszaru spożywania alkoholu dotyczyło, czy osoby pijące alkohol w miejscu zamieszkania stanowią szczególne zagrożenie dla bezpieczeństwa. Dla 55 osób tak stanowią zagrożenie, dla 44 osób nie, a 101 osób nie ma zdania

Narkotyki w środowisku lokalnym

Zapytaliśmy dorosłych mieszkańców o występowanie narkotyków w środowisku lokalnym, pierwszym pytaniem było czy zażywanie narkotyków/dopalaczy jest szkodliwe dla zdrowia. Wyniki przedstawiają się następująco:

Odpowiedź	Ilość udzielonych odpowiedzi
Zdecydowanie tak	123
Raczej tak	22
Raczej nie	0
Zdecydowanie nie	0
Trudno powiedzieć	55

Mieszkańcy wskazali, że dla 22 osób zażywanie narkotyków/dopalaczy jest niebezpieczne udzieli odpowiedzi raczej tak, dla 123 osób zdecydowanie tak. A 55 osób nie ma zdania, nie wskazało, czy są szkodliwe dla zdrowia czy bezpieczne.

Następne pytanie brzmiało: czy zdarzyło się kiedykolwiek użyć narkotyku lub innego środka odurzającego, 100 osoby, udzieliło odpowiedzi nie, a 48 odwrotnie, pozostali nie udzielili odpowiedzi. Następne pytanie dotyczyło po jaki środek najczęściej sięgają dorośli. Odpowiedzi udzieliły 46 osób, z czego 38 wskazały na marihuanę, 7 osób wskazało na środki nasenne oraz alkohol z tabletkami, a 3 na haszysz.

Aby doprecyzować pytanie z zakresu narkotyków/dopalaczy zapytano o częstotliwość sięgania po używki. 38 osób udzieliły odpowiedzi – 30 osób rzadziej niż raz w miesiącu, 3 osób wskazało na częstotliwość 2-3 razy w tygodniu, a 5 raz w miesiącu.

Ciekawił, nas aspekt powodów i przyczyn sięgania po narkotyki i dopalacze.

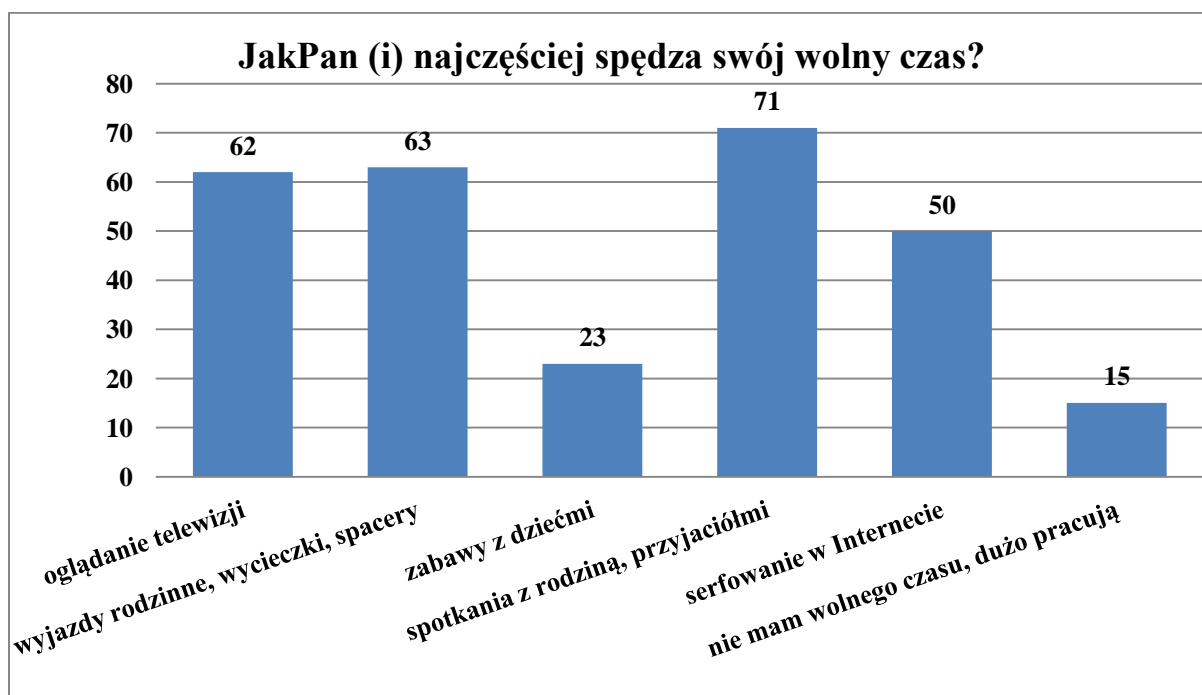
69 osób wskazało na zabawę i relaks jako przyczynę sięgania po narkotyki/dopalacze, 50 osób wskazuje na problemy w pracy, problemy w domu. Innymi powodami wskazanymi przez mieszkańców była presja otoczenia oraz znajomych, czy ciekawość. **W tej sytuacji rekomenduje się profilaktykę uniwersalną w zakresie radzenia sobie z trudnościami i wyzwaniami w życiu, w pracy, w rodzinie.**

Pytaniem następnym był obszar dostępności na terenie Gminy Krzyż Wielkopolski narkotyków/dopalaczy. Aż 55 osób wskazało, że narkotyki są powszechne, więc łatwo je nabyć, a 88 osoby wskazuje na odpowiedź nie wiem, tylko 5 osoba wskazuje na trudności w zakresie zdobycia narkotyków/dopalaczy. Łącznie na to pytanie odpowiedzi udzieliło 148 osób, a 52 nie udzieliły odpowiedzi.

Zapytaliśmy też dorosłych mieszkańców o to czy wiedzą, gdzie należy szukać pomocy w przypadku nadużywania alkoholu bądź problemu z zażywaniem – nadużywaniem substancji psychoaktywnych. 24 osoby wiedzą, ale 65 nie, pozostali 111 nie wskazali odpowiedzi.

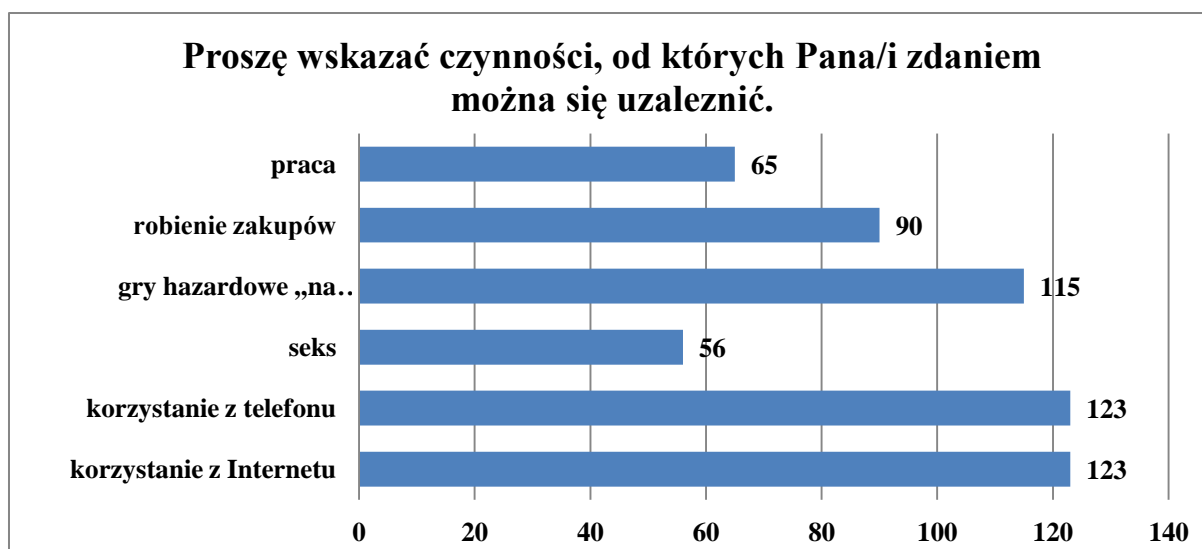
Uzależnienia behawioralne oczami dorosłych

Pierwsze pytanie w tej części dotyczyło, jak mieszkańcy gminy spędzają swój wolny czas. Odpowiedzi udzieliło 148 osób, 52 nie udzieliły odpowiedzi. Dorośli mieszkańcy gminy Krzyż Wielkopolski mieli możliwość wyboru kilku odpowiedzi z katalogu wskazanego, wykres zawiera odpowiedzi najczęściej zaznaczane. Wyniki przedstawiają się następująco, co obrazuje wykres:

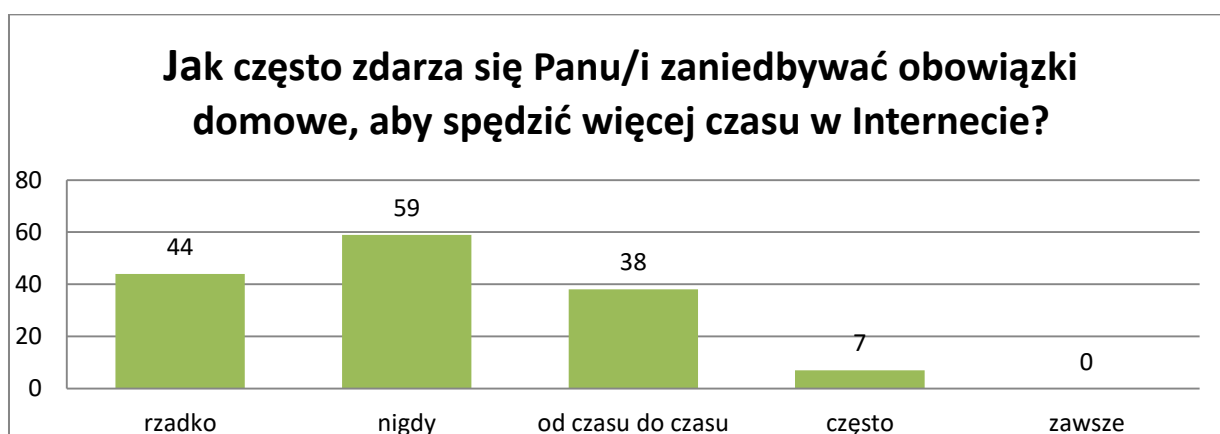
Dorośli mieszkańcy w swoich odpowiedziach wskazali na spotkania z rodziną i przyjaciółmi 71 osób, na drugim miejscu wskazano wyjazdy rodzinne, wycieczki, spacer - 62 osób zazaczyło tę odpowiedź, 63 osób w czasie wolnym stawia na zabawy z dziećmi. 15 osób wskazało, że ze względu na pracę, nie mają wolnego czasu.

Następne pytanie dotyczyło wskazania czynności, od których można się uzależnić. W tym pytaniu mieszkańcy mieli możliwość wskazania kilku czynności. Wyniki przedstawiają się następująco, co obrazuje wykres:

Dorośli mieszkańcy Gminy Krzyż Wielkopolski wskazali, że czynnością od której można się uzależnić jest korzystanie z Internetu, takiej odpowiedzi udzieliło 123 osób badanych, na kolejnym miejscu znalazło się korzystanie z telefonu - dla 123 osób, dla 115 osób uzależnić się można od gier hazardowych „na pieniądze”.

Podobnie jak młodzież ze szkół również dorosłych zapytano o to jak często zdarza się zaniedbywać obowiązki domowe, aby spędzać więcej czasu w Internecie. Na to pytanie dorośli udzielili odpowiedzi, co przedstawia wykres:

Dla dorosłych obszar zaniedbywania obowiązków na rzecz spędzania czasu w Internecie nie stanowi problemu, bowiem, 44 osób dorosłych deklaruje że rzadko dochodzi do takich sytuacji, podobnie 59 osoby udzieliło odpowiedzi nigdy, 38 osób udzieliło odpowiedzi, że od czasu do czasu. 7 osób wskazało, że często zdarza się im zaniedbywać obowiązki domowe. Taka sytuacja może świadczyć o wysokim poczuciu kontroli nad czasem spędzanego w Internecie.

Następne pytanie dotyczyło jak często w ciągu ostatnich 12 miesięcy grał/a Pan/i w jakieś gry, loterie, gdzie można wygrać pieniądze. Dorośli wskazane mieli różne odpowiedzi po automaty do gry, gra w kasynie, zakłady bukmacherskie, karty prywatne, wyścigi konne, gry liczbowe – lotto, loterie czy wysyłanie smsów, zdrapki oraz zakres częstotliwości: codziennie, kilka razy w tygodniu, 2-3 razy w tygodniu, 2-3 razy w miesiącu, kilka razy w miesiącu, kilka razy w ciągu roku, nie grałem ani razu. Dorośli udzieli odpowiedzi „nie grałem ani razu”, dotyczyło to automatów do gier, gry w kasynie, gry w karty, wyścigów konnych - 96 osób, które wskazało na ten obszar odpowiedzi. W tej grupie odpowiedzi tylko 1 osoba, która wskazała, że kilka razy w tygodniu uczestniczy w grach – zdrapki. Reszta osób nie udzieliła odpowiedzi.

Na pytanie o powody grania w gry na pieniądze, dorośli mieszkańcy wskazali chęć zasilenia domowego budżetu - mieć więcej pieniędzy na zwykłe codzienne wydatki- taką odpowiedź udzieliło 52 osoby, dla 11 osób gry na pieniądze stanowią rozrywkę, czy „sposób na nudę”, 16 osoby wskazało na „stan lubienia emocji towarzyszących podczas gry”. Łącznie na to pytanie odpowiedzi udzieliło 79 osób.

Następne pytanie dotyczyło obszaru zaniedbywania rodziny z powodu pracy. 45 osób, wskazało, że tak zdarza się im zaniedbywać rodzinę, najbliższych z powodu pracy, a 103 osób udzieliło odpowiedzi odwrotnej, reszta osób nie udzieliła odpowiedzi.

Zapytaliśmy dorosłych mieszkańców o powody, dla których dorośli podejmują zachowania ryzykowne: 58 osób udzieliło odpowiedzi, że powodem jest ucieczka od rzeczywistości, 44 wskazało na szybkie tempo, potrzebę odprężenia, 14 wskazało na stres w domu/pracy.

Kolejnym obszarem tematycznym były pytania skierowane do dorosłych mieszkańców Gminy Krzyż Wielkopolski z zakresu zakupów. Pierwsze z nich dotyczyło częstotliwości kupowania, ze wskazaniem na konkretną odpowiedź (odzież, obuwie, kosmetyki, książki, płyty, sprzęt). 1 osoba wskazała, że codziennie odzież, obuwie, najwięcej odpowiedzi znalazło się w grupie raz/kilka razy w roku, dotyczy to zakupów odzieży, obuwia, dla siebie lub innej osoby dorosłej, 94 osoby udzieliło takiej odpowiedzi.

Domniemywa się po udzielonych odpowiedziach, że grupa badawcza nie ma problemu z uzależnieniem związanym z zakupami, zjawiskiem zakupoholizmu, aby uszczegółowić zagadnienie zapytano o to, czy zdarza się kupić rzeczy których się wcześniej nie planowało. 111 osób udzieliło odpowiedzi przeczącej, że nie zdarza się kupować rzeczy,

których nie planowało, nie czuli potrzeby wewnętrznej zakupów, 37 osoby potwierdzają taką sytuację, 52 osoby nie udzieliło odpowiedzi.

Następnym pytaniem było pytanie o zakres pożyczania pieniędzy od bliskich, aby kupić sobie coś z powodu potrzeby posiadania przedmiotu. Jednoznacznie mieszkańcy, 133 osoby udzieliły odpowiedzi, że nie dochodzi do takiej sytuacji, aby pożyczać pieniądze i kupować sobie coś, ponieważ czują potrzebę posiadania, w przypadku 15 osób dochodzi do takiej sytuacji. Doprecyzowano pytanie o miejsca gdzie można uzyskać pomoc, czy mieszkańcy posiadają wiedzę – 138 nie posiada takiej wiedzy, 10 kojarzy – ośrodek pomocy społecznej, poradnie uzależnień, reszta osób nie udzieliła informacji.

Rekomenduje się stworzenie i rozpowszechnienie adresów instytucji z zakresu rozwiązywania problemów społecznych.

V. Badanie punktów sprzedaży alkoholu

Przebadano także punkty sprzedaży napojów alkoholowych. Kwestionariusz ankiety, składający się z 16 pytań, przeprowadzony w 27 punktach sprzedaży alkoholu na terenie gminy, miał na celu analizę postawy sprzedawców względem (między innymi) takich zagadnień jak:

- sprzedaż alkoholu i wyrobów tytoniowych osobom nieletnim,
- spożywanie alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- awantury i bójki spowodowane przez osoby spożywające alkohol,
- kontroli sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych.

Większość respondentów, którzy wzięli udział w badaniu stanowiły kobiety – 24, natomiast mężczyźni 3. Wśród osób badanych znalazło się 22 pracowników oraz 5 właścicieli punktów sprzedaży. We wszystkich punktach sprzedawany jest alkohol, a w 21 także wyroby tytoniowe.

Postawy sprzedawców wobec alkoholu

Pierwsze zagadnienie dotyczyło zakresu wiedzy na temat alkoholu zawartego w różnych trunkach. Zapytaliśmy, czy alkohol zawarty w wódce jest (Pana/Pani zdaniem) bardziej groźny od tego w piwie.

Opinie ankietowanych podzieliły się następująco otóż 1 osoba jest zdania, że alkohol zawarty w napojach niskoprocentowych jest mniej szkodliwy, 22 osób uważa, że niezależnie od trunku alkohol jest szkodliwy, 4 nie mają zdania.

Sprawdziliśmy także ponownie opinię sprzedawców na temat ograniczenia sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych. 25 osób jest za ograniczaniem sprzedaży, 2 osoby są przeciwne ograniczeniu i kontroli do dostępu do alkoholu oraz wyrobów tytoniowych.

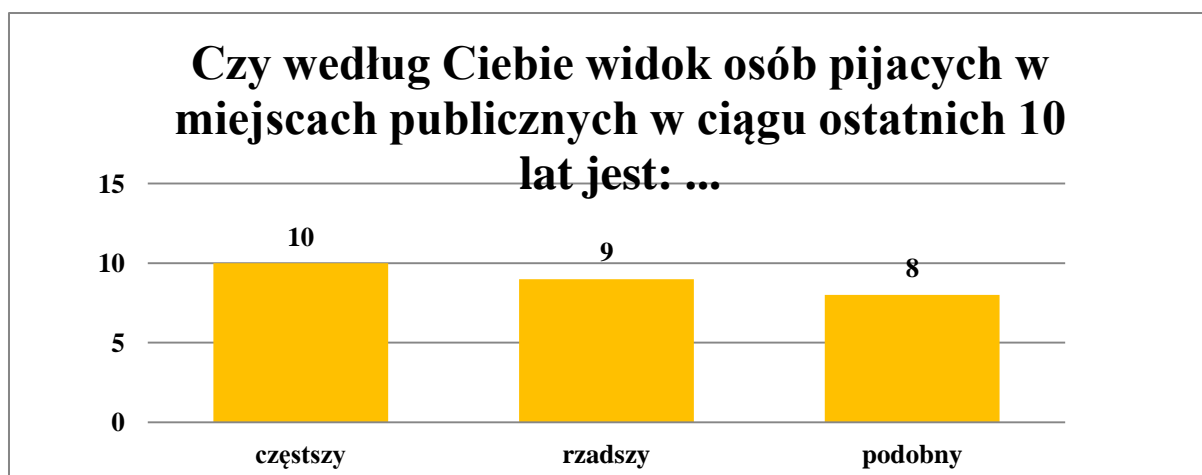

Zapytaliśmy także o spożywanie alkoholu w obrębie punktu, w którym respondenci pracują. W aktualnych odpowiedziach znów widać zmienną tendencję, ponieważ najwięcej osób twierdzi, że takie sytuacje mają miejsce raz dwa razy w miesiącu – 5 ankietowanych osób udzieliło takich odpowiedzi. 17 osób wskazało odpowiedź, że nigdy nie dochodzi do takich sytuacji. 1 osoba wskazuje na to, że to takich sytuacji dochodzi najwyżej raz w tygodniu. Być może warto zwrócić uwagę na te dane i przeprowadzić kontrolę punktów.

Zapytaliśmy także respondentów o kwestie bezpieczeństwa w obrębie ich punktów i najbliższej okolicy. Dlatego też w kolejnym pytaniu poproszono o odniesienie się do tego, czy osoby spożywające alkohol stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa w danym środowisku lokalnym. Pośród badanych 16 osób nie widzą żadnego zagrożenia ze strony osób pijących, 7 badanych twierdzi, iż osoby pijące stanowią zagrożenie, natomiast 4 osoby nie mają zdania na ten temat.

Kolejne pytanie dotyczyło widoku osób pijących w miejscach publicznych, czy według ankietowanych zmienił się on w przeciągu ostatnich 10 lat.

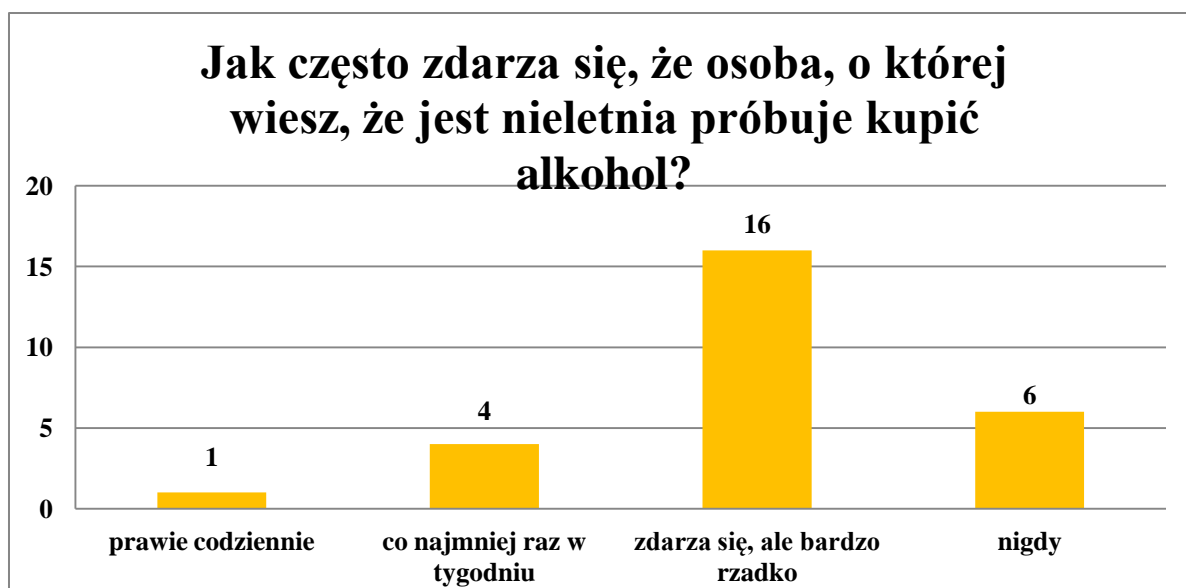

Niestety w tym przypadku respondenci zauważają zmiany w zakresie częstotliwości picia alkoholu w miejscach publicznych – 10 osób uważa widok ten za częstszy. O podobnej skali zjawiska mówi 8 badanych, natomiast 9 osób uważa, że osób spożywających alkohol w miejscach publicznych jest mniej.

Ponieważ alkohol często jest „motorem” różnego rodzaju zachowań agresywnych, zapytaliśmy sprzedawców, czy w obrębie ich punktów mają miejsce sytuacje bójek, czy awantur spowodowanych piciem alkoholu. W 2022 roku wszyscy zgodnie twierdzili, że w ostatnim miesiącu takie sytuacje nie miały miejsca. Dodatkowo respondenci zapytani o to, czy zdarzyło im się wezwać Policję/Straż Miejską w sprawie spożywania alkoholu przez klientów w obrębie punktu. Przedsiębiorcy i sprzedawcy jednoznacznie odpowiedzieli, że nie było takich sytuacji. Potwierdza to niejako fakt, że osoby pijące mogą stwarzać zagrożenie dla mieszkańców i widok takich osób może być częstszy. Potęguje to potrzebę kontroli, być może także zaangażowania patroli policyjnych w okolicach punktów sprzedaży alkoholu.

Kolejny obszar badawczy dotyczył sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych osobom nieletnim. W naszym kraju sprzedaż osobie poniżej 18 roku życia alkoholu lub wyrobów tytoniowych jest absolutnie zabroniona.

Wśród respondentów więcej niż podczas ostatnich badań, bo 6 osób przyznało, że sytuacje kiedy osoba nieletnia próbuje kupić alkohol nie zdarzają się nigdy, natomiast 16 respondentów deklaruje, że takie sytuacje mają miejsce ale bardzo rzadko. Według 4 osób młodzież próbuje kupić zakazane produkty co najmniej raz w tygodniu, 1 osoba przyznaje, że sytuacja zdarza się codziennie.

Zapytaliśmy także sprzedawców o to, czy wiedzą o przypadkach sprzedaży alkoholu osobom nieletnim? 18 osób twierdzi, że nie wie o takich przypadkach, 9 osób potwierdza. Na pytanie czy oni sami kontrolują sprzedaż alkoholu osobom nieletnim, wyniki przedstawia wykres:

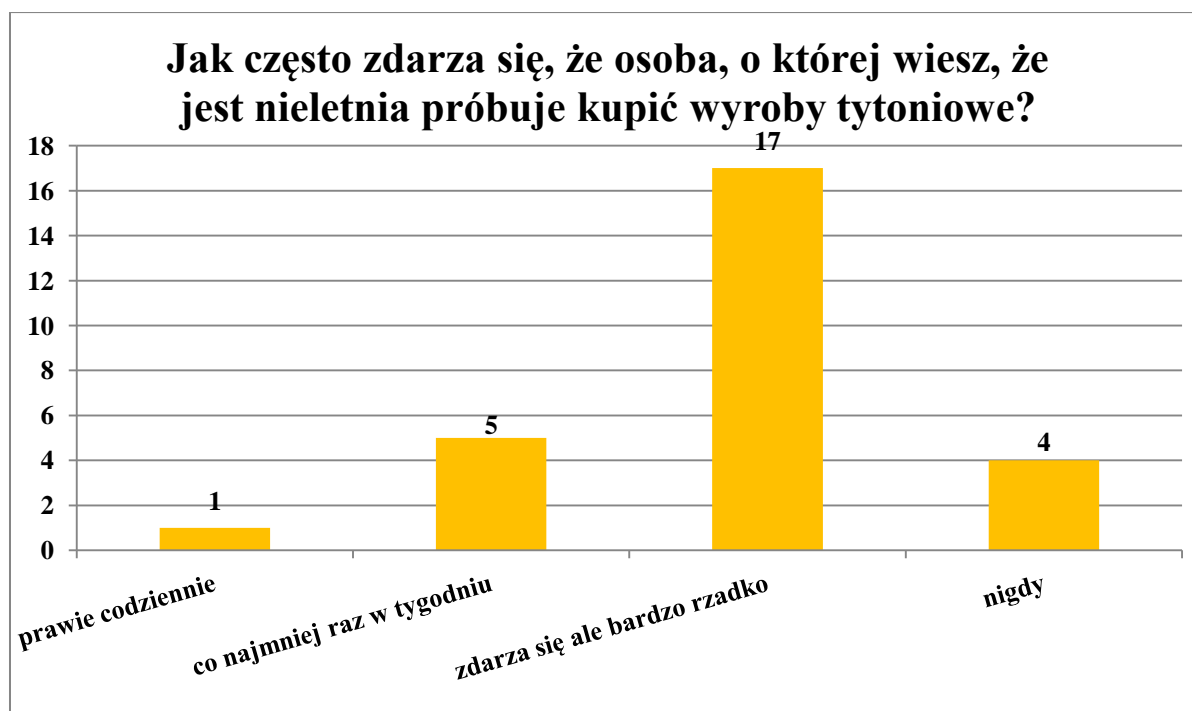

Osoby ankietowe deklarują, że zawsze sprawdza dowód tożsamości młodym ludziom, którzy próbują kupić alkohol lub papierosy – 26 osób udzieliło takiej odpowiedzi.

Sytuacja ze sprzedażą alkoholu osobie nieletniej wygląda bardzo dobrze, Analizując aktualne wyniki wiemy, że **27 osób deklaruje, że nie zdarzyło się sprzedać osobom alkohol, wiedząc że jest nieletnia.**

Nie jesteśmy w stanie ocenić czy to zmiana w postawie sprzedawców i faktycznie nie prowadzą oni sprzedaży alkoholu osobom nieletnim, czy też chociażby z lęku przed ewentualnymi konsekwencjami udzielają nie do końca szczerych odpowiedzi.

Zapytaliśmy również badanych jak często zdarzają się incydenty związane z próbą zakupu wyrobów tytoniowych przez osoby niepełnoletnie.

Ja widzimy na wykresie przedstawiającym badania, odsetek prób zakupu wyrobów tytoniowych przez osoby nieletnie – 17 ankietowanych sprzedawców twierdzi, że sytuacje takie mają miejsce ale bardzo rzadko, natomiast 4 twierdzi, że w ogóle ich nie doświadczą, 5 osób twierdzi, że co najmniej raz w tygodniu dochodzi do próby zakupu, 1 osoba styka się z taką sytuacją codziennie.

Na pytanie czy znane są badanym przypadki sprzedaży wyrobów tytoniowych osobom nieletnim, **8 respondentów przyznało, że wie o takich sytuacjach, 19 nie.**

Wyniki jakie otrzymaliśmy pytając o to, czy samym badanym zdarzyło się sprzedać wyroby tytoniowe osobom niepełnoletnim – **27 osób zaprzeczają takim sytuacjom.**

Właściwie tylko dla formalności, gdyż każda osoba pracująca w punkcie sprzedaży alkoholu powinna ten przepis znać bardzo dokładnie odwołujemy się w tym miejscu do art. 15 ust. 2 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, gdzie wyraźnie podkreślono, iż w przypadku wątpliwości, co do pełnoletniości nabywcy, **sprzedający lub podający napoje alkoholowe uprawniony jest do żądania okazania dokumentu stwierdzającego wiek nabywcy.** Natomiast sprzedaż napoju alkoholowego lub

wyrobów tytoniowych osobom poniżej 18 roku życia, grozi grzywną i utratą zezwolenia na sprzedaż.

Poprosiliśmy także ponownie sprzedawców o ocenę funkcjonowania kontroli sprzedaży alkoholu na terenie gminy:

Respondenci uważają że bardzo dobrze funkcjonuje kontrola – 2 osoby, natomiast 15 osób wskazało na dobrze, 6 średnio jako odpowiedź, rekomenduje się przeprowadzenie kontroli i wzmocnienie sprzedawców i pracowników w tym zakresie. 3 osoby uważają, że słabo funkcjonuje kontrola w Gminie Krzyż Wielkopolski.

Na zakończenie zapytaliśmy respondentów także o to, czy wiedzą, jakie działania służące rozwiązywaniu problemów alkoholowych podejmują lokalne władze.

Ta grupa osób badanych nie wie jakie działania w obszarze rozwiązywania problemów alkoholowych podejmują władze lokalne – 21 osób, 6 osób posiada taką wiedzę.

VI. WNIOSKI I REKOMENDACJE

W podsumowaniu badań przeprowadzonych na terenie Gminy Krzyż Wielkopolski można wyróżnić kilka głównych problemów, jakie pojawiły się w wypowiedziach mieszkańców. Na podstawie otrzymanych wyników zostaną również podkreślone najważniejsze kwestie, wymagające szczególnej uwagi ze strony władz samorządowych.

Jeśli popatrzymy całościowo na problematykę poruszaną z młodymi respondentami to dość łatwo można dostrzec, że głównym problemem wśród młodych ludzi jest picie alkoholu. Otrzymane wyniki są bardzo niepokojące, **gdyż już wśród uczniów szkoły podstawowej i ponadpodstawowej są osoby, które piły alkohol – osoby deklarowały, że mają już inicjację alkoholową za sobą.** Oznacza to, iż alkohol jest niestety bardzo rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród badanej grupy młodzieży

Rekomenduje się profilaktykę uniwersalną w tym zakresie, ze wskazaniem konsekwencji picia alkoholu. By móc przeciwdziałać problemom alkoholowym, zwłaszcza już w grupie młodych ludzi, należy poznać ich motywacje do sięgania po napoje alkoholowe.

Wśród uczniów szkoły najczęściej wskazywaną odpowiedzią była chęć dopasowania się do kolegów. Może to świadczyć o tym, że młodzież nadal ma kłopot z radzeniem sobie z presją grupy oraz asertywną postawą wobec używek. Istotną wskazówką staje się odpowiedź iż uczniowie szkoły alkohol zaznaczyło, że powodem sięgania po alkohol jest „aby poczuć się dorosłym”. Problemem wśród młodych ludzi, co prawda nieco mniejszym niż alkohol, ale rosnącym z roku na rok jest problem używania substancji psychoaktywnych takich, jak narkotyki.

Aktualna sytuacja jest co najmniej niepokojąca, **uczniowie szkoły twierdzi, że miało osobisty kontakt z narkotykami.** Jeśli chodzi o narkotyki nie można mówić o bezpiecznej dla organizmu ilości czy o racjonalnym i kontrolowanym ich używaniu, a w taki sposób często tłumaczą się osoby używające narkotyków. Nawet jednorazowe przyjęcie narkotyku może skutkować uzależnieniem.

Odpowiedź na pytanie, które może niepokoić, dotyczyło kiedy ostatnio zażywały młode osoby narkotyki i dopalacze. Osoby wskazały, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed

badaniem. Co pokrywa się z odpowiedzią – ilością osób, które wskazały, że kiedykolwiek zażywały narkotyki/dopalacze.

Koniecznym zatem należy skupić działania profilaktyczne na grupie młodzieży, by jak najszybciej móc skorygować ryzykowne zachowania jakie podejmują młodzi ludzie.

Oczywiście młodzi ludzie to tylko jedna z grup, na których należy skupiać działania profilaktyczne prowadzone na terenie gminy. Nie mniej ważną docelową grupą odbiorców są dorośli mieszkańcy Gminy Krzyż Wielkopolski. Poniękad sami mieszkańcy wskazują kierunek działań, jaki warto podejmować, gdyż wskazali, jako najważniejszy problem lokalnej społeczności alkoholizm oraz picie alkoholu przez młodzież. Mieszkańcy oczekują od lokalnych władz podejmowania działań mających na celu ograniczenie problemów alkoholowych, jednocześnie spora ich część nie wiedzą do kogo zwrócić się z potencjalnym problemem.

Warto podkreślić zmiany, jakie zaszły w zakresie sprzedaży napojów alkoholowych. Istotne jest także zwrócenie uwagi na sprzedaż alkoholu na terenie gminy oraz zaostrzenie kontroli sprzedaży. Sami sprzedawcy twierdzą, że zawsze sprawdzają dokument tożsamości, zdarzały się przypadki sprzedaży, co potwierdzają uczniowie szkoły podstawowej deklarując, że samodzielnie kupiło alkohol. Któraś ze stron mija się z prawdą, dlatego warto, żeby ktoś weryfikował, jak w rzeczywistości funkcjonuje sprzedaż alkoholu na terenie Gminy Krzyż Wielkopolski.

Ważnym aspektem, który się nasuwa, to zwiększenie działań informacyjno-profilaktycznych na terenie gminy. Przemawia za tym fakt, iż mieszkańcy (sprzedawcy) na zakończenie ankiety zostali zapytani o to, czy wiedzą, jakie działania służące rozwiązywaniu problemów alkoholowych podejmują lokalne władze. Ta grupa osób badanych nie wie jakie działania w obszarze rozwiązywaniu problemów alkoholowych podejmują władze lokalne – 21 osób, tylko 6 osób posiada taką wiedzę.

Jeśli popatrzymy całościowo na problematykę poruszaną z młodymi respondentami to dość łatwo można dostrzec, że głównym problemem wśród młodych jest korzystanie z Internetu oraz telefonu komórkowego. Młodzież na pierwszym miejscu wskazała, że można od telefonu komórkowego, Internetu, na kolejnym miejscu znalazło się uzależnienie od Hazardu . Młodzi mogli zaznaczać kilka odpowiedzi. W tym miejscu warto się zastanowić, kiedy człowiek przekracza granicę, jakie czynniki mogą wskazywać na uzależnienie, na ryzyko. Koniecznym zatem należy skupić działania profilaktyczne na grupie młodzieży, by jak najszybciej móc skorygować ryzykowne zachowania jakie podejmują młodzi ludzie,

rekomendowane jest również stworzenie listy czynników ryzykownych oraz czynników chroniących.

Pracując z młodzieżą, należy pamiętać, że zachowania ryzykowne nasilają się w okresie dojrzewania, ponieważ są związane ze specyficznymi potrzebami tego okresu życia. Należy starać się pomagać młodemu człowiekowi w realizowaniu zablokowanych celów, potrzeb lub zadań rozwojowych. Planując realizację działań profilaktycznych należy skoncentrować się na wzmacnianiu czynników chroniących, rozwijaniu zasobów i potencjału młodzieży. Dzięki temu przygotowujemy młodych ludzi do radzenia sobie z różnymi trudnościami i wzmocnimy ich odporność na czynniki ryzyka. Poprzez profilaktykę ćwiczymy umiejętności życiowe. Strategię tę można realizować zarówno poprzez grupowe zajęcia profilaktyczne, jak i obserwować w indywidualnej pracy z nastolatkiem.

Umiejętności życiowe umożliwiają radzenie sobie z wyzwaniami życia codziennego. Są to przede wszystkim kompetencje psychospołeczne oraz zdolności interpersonalne, które pomagają podejmować słuszne decyzje, rozwiązywać problemy, skutecznie się komunikować i mieć satysfakcjonujące relacje z innymi ludźmi, zarządzać emocjami i lepiej radzić sobie ze stresem, a także myśleć kreatywnie. Wpływają one na zdolność młodych ludzi do ochrony przed różnymi zagrożeniami zdrowotnymi oraz służą do budowy kompetencji potrzebnych do kształtowania konstruktywnych zachowań i wzmacniania zdrowych relacji z innymi. Umiejętności życiowe powiązane są z pewnymi wyborami zdrowotnymi, jak np. niepaleniem papierosów, zdrowym odżywianiem, z dokonywaniem bezpiecznych wyborów w relacjach z innymi. W zależności od celu i obszaru zdrowotnego kładzie się nacisk na różne umiejętności życiowe. Zajęcia profilaktyczne, służące do pracy nad rozwijaniem tych umiejętności, powinny dotyczyć trzech obszarów :

1. Umiejętności komunikacyjnych i interpersonalnych, dzięki nim młodzież uczy się:
  - nawiązywania i utrzymywania bliskich relacji z ludźmi,
  - lepszego zarządzania swoimi emocjami w kontaktach interpersonalnych,
  - asertywnego reagowania w sytuacji nacisku,
  - budowania wspierającego otoczenia społecznego.
2. Umiejętności podejmowania decyzji i rozwiązywania problemów. Dają one nastolatkom możliwość:
  - korzystania z wiedzy dotyczącej zagrożeń związanych z nałogowymi czynnościami,
  - analizowania powodów oraz skutków uzależnień behawioralnych,
  - korzystania z pomocy w sytuacji oceny zagrożenia,
  - krytycznego patrzenia na negatywny wpływ mediów, środowiska,

- poznania sposobów na zdrowe spędzanie czasu wolnego.
3. Umiejętności z zakresu radzenia sobie i samokontroli Służą one:
- wzmocnieniu poczucia sprawstwa w decydowaniu o sobie i swoich wyborach,
  - poznaniu konstruktywnych sposobów zarządzania swoimi emocjami,
  - lepszemu radzeniu sobie ze stresem,
  - budowaniu stabilnej samooceny i poczucia własnej wartości.

Oczywiście młodzi ludzie to tylko jedna z grup, na których należy skupiać działania profilaktyczne prowadzone na terenie gminy. Nie mniej ważną docelową grupą odbiorców są dorośli mieszkańcy gminy. Poniekąd sami mieszkańcy wskazują kierunek działań, jakie warto podejmować, gdyż wskazali, jako iż można uzależnić się od korzystania z Internetu oraz telefonu, gier komputerowych, rekomenduje się wprowadzenia działań w kierunku informowania o skutkach uzależnienia od komputera.

Na podstawie udzielonych odpowiedzi rekomenduje się wprowadzenie zagadnień dotyczących uzależnień behawioralnych, uzależnienie od Internetu, zwrócenie uwagi na konsekwencje korzystania z Internetu i telefonu. Rekomenduje się również wprowadzenie programów rekomendowanych, które kierowane są do wszystkich grup, w ramach profilaktyki uniwersalnej. Działania powinny dotyczyć działań skierowanych do uczniów, nauczycieli i rodziców, aby też wyposażyc rodziców w wiedzę na temat uzależnień od alkoholu, czy behawioralnych.

Punktem wyjścia dla działań profilaktycznych zarówno w obszarze substancji psychoaktywnych jak i zagrożeń uzależnieniami behawioralnymi jest wiedza o czynnikach chroniących i o czynnikach ryzyka. Duża grupa czynników jest wspólna dla większości uzależnień behawioralnych np. nałogowy hazard, zakupoholizm, uzależnienia od gier oraz tradycyjnych zachowań ryzykownych np. używanie substancji psychoaktywnych, przemoc, wykroczenia. Na podstawie badań za **czynniki ryzyka** na terenie Gminy **Krzyż Wielkopolski** uznaje się:

- brak wsparcia ze strony rodziny, „młodzi podają, że mogą pić w obecności rodziców”
- silna potrzeba mocnych wrażeń, presja rówieśnicza,
- niska samoocena, słaba więź ze szkołą,
- słaba motywacja do działania,
- impulsywność w działaniu,
- skłonność do ryzyka, strach przed wykluczeniem społecznym, odrzuceniem z grupy rówieśniczej,

- dostęp do nowych technologii (powszechność),
- anonimowość w sieci,
- nieumiejętność radzenia sobie z emocjami, stresem

Czynniki można podzielić na czynniki osobowościowe, związane z rodzicami i rodziną oraz czynniki społeczno-kulturowe:

CZYNNIKI OSOBOWOŚCIOWE	niskie poczucie własnej wartości, niedojrzałość emocjonalna i społeczna, trudności w zarządzaniu emocjami i stresem, dowartościowywanie siebie poprzez posiadanie określonych przedmiotów, nastawienie na „bycie najlepszym”, „trendy”, silna potrzeba poszukiwania stymulacji i podejmowania ryzyka
CZYNNIKI ZWIĄZANE Z RODZICAMI I RODZINĄ	brak rodziny, zaburzenia w zakresie więzi i relacji z bliskimi osobami, brak adekwatnego wsparcia emocjonalnego w rodzinie, problemy w komunikacji pomiędzy opiekunami a dziećmi, brak lub niskie zaangażowanie opiekunów w sprawy dziecka, przemoc w rodzinie lub występowanie w niej innej dysfunkcji (w tym zachowań nałogowych), nadmierne przywiązywanie wagi do wartości materialnych przez opiekunów, doznawanie (lub poczucie) odrzucenia ze strony opiekunów, zaburzenia w pełnionych rolach rodzicielskich (brak konsekwencji, nadmierna kontrola, brak granic), osłabienie więzi rodzinnych
CZYNNIKI SPOŁECZNO-KULTUROWE	lansowany w mediach konsumpcyjny sposób życia, nastawienie na posiadanie pewnych dóbr, propagowanie określonego wyglądu,

	<p>przyzwolenie otoczenia na wybrane formy spędzania wolnego czasu – komputer, gry typu lotto czy zdraпки, zachęcanie do uczestniczenia w grach o charakterze rywalizacyjnym, nagradzanie i okazywanie uczuć poprzez kupowanie drogich prezentów itp.</p>
--	---

Do wspólnych czynników **chroniące** należą:

- jakość szkolnictwa (dobry klimat, atmosfera, wysoka jakość nauczania, wykwalifikowana kadra, wyposażenie szkoły),
- pozytywne relacje w rodzinie, z osobami z najbliższego otoczenia, w tym z opiekunami oraz rówieśnikami,
- kontrola rodzicielska, zaangażowanie w życie dziecka (wprowadzenie reguł i zasad, obowiązków domowych), poczucie zaufania i wsparcia, poczucie bezpieczeństwa,
- cechy i własności indywidualne dziecka (towarzyskie usposobienie i zrównoważony temperament),
- zasoby pozarodzinnego otoczenia społecznego i miejsca zamieszkania (zorganizowane zajęcia pozaszkolne, dostęp do pomocy),
- brak anonimowości,
- hobby i zainteresowania, sport,

Czynniki chroniące można podzielić na czynniki związane z jednostką, związane z pozytywnym wpływem środowiska, związane z klimatem szkoły i jakością nauczania, zasobami wynikającymi z miejsca zamieszkania:

Związane z jednostką	<p>poziom inteligencji, zdolności werbalne, umiejętność uczenia się, zarządzania emocjami i rozwiązywania problemów, pozytywny obraz siebie, stabilne poczucie własnej wartości, posiadanie planów i celów życiowych, poczucie sensu życia</p>
-----------------------------	--

Związane z pozytywnym wpływem środowiska rodzinnego	bezpieczna, ciepła więź z opiekunem, okazywanie dziecku wsparcia emocjonalnego, monitorowanie zachowań dziecka, zaangażowanie rodzica w sprawy dziecka, wyznaczanie zasad dotyczących obowiązujących norm
Związane z klimatem szkoły i jakością nauczania	pozytywny obraz szkoły, wspierający nauczyciele, jasno wyznaczone zasady zachowania oraz konsekwencje ich nieprzestrzegania, angażowanie dziecka w sprawy szkoły, przejrzysty system motywowania do nauki, organizowanie zajęć kształtujących umiejętności życiowe oraz rozwijających zdolności i zainteresowania uczniów, dbanie o dobrą atmosferę w klasie
Zasoby wynikające ze środowiska lokalnego i miejsca zamieszkania	wsparcie ze strony profesjonalistów, zdrowe formy aktywności, bezpieczne sąsiedztwo, dostęp do świetlic, klubów dla młodzieży

Zadaniem specjalistów prowadzących działania profilaktyczne jest zmniejszanie zagrożeń (czynników ryzyka). Polecaną strategią jest kompensowanie lub redukcja psychospołecznego ryzyka (np. środowiska rówieśniczego) poprzez wzmocnienie czynników chroniących, zarówno indywidualnych (własności i umiejętności młodych ludzi), jak i środowiskowych (własności środowiska szkolnego, rodzinnego, miejsca zamieszkania).

Rekomenduje się:

1. Opracowanie oferty pomocowej dla mieszkańców – wniosek z diagnozy: mieszkańcy oraz sprzedawcy nie posiadają wiedzy o miejscach, instytucjach służących rozwiązywaniu problemów społecznych,

2. Przeprowadzenie warsztatów/pogadarek/programów rekomendowanych – wniosek z diagnozy – młodzież ma za sobą inicjację alkoholową, często wskazuje na picie za zgodą rodziców, nie wskazuje na konsekwencje picia i spożywania,
3. Opracowanie czynników ryzyka i czynników chroniących dla Gminy Krzyż Wielkopolski, stanowiących uzupełnienie programu profilaktyki
4. Szkolenie stacjonarne sprzedawców – wniosek z diagnozy: młodzież wskazuje na samodzielny zakup produktów alkoholowych, wskazuje miejsca sprzedaży, sprzedawcy z jednej strony deklarują że sprawdzają tożsamość osoby, z drugiej strony wiedzą i dochodzi do sprzedaży napojów alkoholowych osobą nieletnim, podejmowanie działań edukacyjnych skierowanych do sprzedawców napojów alkoholowych oraz działań kontrolnych i interwencyjnych, mających na celu ograniczanie dostępności alkoholu osobom poniżej 18 roku życia, prowadzenie kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych , przeprowadzenie szkoleń sprzedawców napojów alkoholowych oraz prowadzenie wizytacji edukacyjno – profilaktycznych pod kątem przestrzegania ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi, podejmowanie działań kontrolnych i interwencyjnych w stosunku do podmiotów handlujących napojami alkoholowymi, przeprowadzenie szkoleń sprzedawców napojów alkoholowych oraz prowadzenie wizytacji edukacyjno – profilaktycznych pod kątem przestrzegania ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi.
5. Realizację działań informacyjnych i edukacyjnych (m. in. realizacja programów psychoedukacyjnych i informacyjnych dla rodziców, nauczycieli, upowszechnienie informacji dot. adresów miejsc i instytucji, gdzie osoby zagrożone uzależnieniem lub uzależnione mogą uzyskać bezpłatną pomoc, współpraca z placówkami udzielającymi świadczenia w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia w zakresie możliwości leczenia i uzyskiwania pomocy terapeutycznej dla osób zagrożonych uzależnieniem lub uzależnionych: realizacja programów i warsztatów profilaktycznych lub spektakli teatralnych, realizacja warsztatów dla rodziców i osób zajmujących się młodzieżą rozwijających umiejętności wychowawcze, prowadzenie działalności edukacyjnej służącej zmniejszaniu skali zjawiska przemocy w rodzinach, w szczególności z problemem alkoholowym,
6. Rozwój kadr uczestniczących w realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania narkomanii (m.in. prowadzenie doskonalenia kompetencji osób pracujących z dziećmi i młodzieżą dotyczącego wczesnego rozpoznawania zagrożenia używania środków

odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych oraz umiejętności i podejmowania interwencji profilaktycznej, organizowanie debat, prelekcji, wykładów z zakresu tematyki uzależnienia od narkotyków i innych uzależnień): organizowanie lokalnych narad, seminariów i konferencji dotyczących problemów alkoholowych, narkotykowych i przeciwdziałania przemocy